

APEK

**Agencija za pošto in elektronske
komunikacije Republike Slovenije**
Stegne 7, p. p. 418
1001 Ljubljana
telefon: 01 583 63 00, faks: 01 511 11 01
e-naslov: info.box@apek.si, <http://www.apek.si>
davčna št.: 10482369

ANALIZA UPOŠTEVNEGA TRGA 12

»Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«

S PREDLAGANIMI OBVEZNOSTMI

Ljubljana, julij 2007

Kazalo

1	Uporabljeni izrazi	3
2	Pravna podlaga za analizo upoštevnega trga 12.....	4
3	Kronološki pregled regulacije upoštevnega trga 12.....	6
4	Postopek analize trga	7
4.1	Potek zbiranja podatkov	7
4.2	Pregled ponudnikov širokopasovnega dostopa.....	7
4.3	Sodelovanje APEK z Uradom za varstvo konkurence.....	11
5	Opredelitev upoštevnega trga.....	12
5.1	Opredelitev trga proizvodov in storitev	12
5.1.1	Zamenljivost z vidika maloprodaje.....	13
5.1.2	Zamenljivost z veleprodajnega vidika	18
5.2	Določitev geografskega trga.....	24
5.3	Definicija upoštevnega storitvenega trga Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)	24
6	Analiza upoštevnega trga o obstoju konkurence	26
6.1	Tržni delež operaterja na upoštevnelem trgu in spreminjanje njegovega tržnega deleža na upoštevnelem trgu v daljšem obdobju	26
6.2	Ovire za vstop na upoštevni trg in vpliv na potencialno konkurenco na tem trgu	27
6.3	Doseganje ekonomij obsega oziroma ekonomij povezanosti.....	27
6.4	Stopnja vertikalne integracije.....	28
6.5	Nadzor nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti	29
7	Zaključki analize o obstoju konkurence na upoštevnelem trgu.....	30
8	Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo.....	31
8.1	Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe.....	31
8.2	Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja	33
8.3	Obveznost zagotavljanja preglednosti.....	35
8.4	Obveznost cenovnega nadzora cen in stroškovnega računovodstva	36
8.5	Obveznost ločitve računovodskih evidenc.....	42

1 Uporabljeni izrazi

Naročnik oziroma naročnica (v nadaljnjem besedilu: naročnik) je vsaka fizična ali pravna oseba, ki z izvajalcem javnih komunikacijskih storitev sklene pogodbo za uporabo teh storitev oziroma za njihovo zagotavljanje s strani izvajalca.

Operater je fizična ali pravna oseba, ki zagotavlja javna komunikacijska omrežja ali z njimi povezane zmogljivosti oziroma izvaja javne komunikacijske storitve.

Operaterski dostop pomeni zagotovitev razpoložljivosti naprav oziroma storitev drugemu operaterju pod določenimi pogoji, bodisi na izključni ali neizključni podlagi za zagotavljanje elektronskih komunikacijskih storitev. Med drugim zajema: dostop do omrežnih elementov in povezanih zmogljivosti, ki lahko vključuje tudi priključitev opreme s fiksnimi ali nefiksnimi sredstvi (zlasti to vključuje dostop do krajevne zanke ter naprav in storitev, ki so potrebne za zagotavljanje storitev prek krajevne zanke), dostop do fizične infrastrukture, vključno z zgradbami, kanali in drogovi, dostop do ustreznih sistemov programske opreme vključno s sistemi za podporo obratovanja, dostop do pretvorbe številok ali do sistemov, ki zagotavljajo enakovredno delovanje, dostop do fiksnih in mobilnih omrežij, zlasti za sledenje, dostop do sistemov s pogojnim dostopom za digitalne televizijske storitve, dostop do virtualnih omrežnih storitev.

Končni uporabnik oziroma končna uporabnica (v nadaljnjem besedilu: končni uporabnik) je uporabnik, ki ne zagotavlja javnih komunikacijskih omrežij in ne izvaja javnih komunikacijskih storitev.

Ostali termini imajo enak pomen kot v ZEKom, če iz besedila analize ne izhaja drugače.

2 Pravna podlaga za analizo upoštevnega trga 12

V letu 2002 je bil sprejet regulativni okvir za zagotavljanje elektronskih komunikacijskih storitev in omrežij v Evropski uniji, v okviru katerega so bile sprejete naslednje direktive:

- Direktiva 2002/21/EC Evropskega parlamenta in Sveta, ki določi skupni okvir za ureditev elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev (OJ L 108/33, 24.4.2002, v nadaljevanju Okvirna direktiva);
- Direktiva 2002/20/EC Evropskega parlamenta in Sveta, ki uskladi pravila za odobritev zagotavljanja elektronskih komunikacijskih omrežij in izvajanjem elektronskih komunikacijskih storitev (OJ L 108/21, 24.4.2002, v nadaljevanju Direktiva o odobritvi);
- Direktiva 2002/19/EC Evropskega parlamenta in Sveta, ki ureja dostop do in medomrežno povezovanje elektronskih komunikacijskih omrežij in povezanih zmogljivosti (OJ L 108/7, 24.04.2002, v nadaljevanju Direktiva o dostopu);
- Direktiva 2002/22/EC Evropskega parlamenta in Sveta, ki določi pravice uporabnikov glede elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev (OJ L 108/51, 24.4.2002, v nadaljevanju Direktiva o univerzalnih storitvah).

Določbe novega regulativnega okvira je v Sloveniji prevzel Zakon o elektronskih komunikacijah (Uradni list RS, št. 13/07-UPB1); v nadaljnjem besedilu: ZEKom).

V skladu s prvim odstavkom 21. člena ZEKom mora Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu Agencija) v sodelovanju z organom, pristojnim za varstvo konkurence, v rednih časovnih intervalih analizirati trge iz Splošnega akta o določitvi upoštevne trgov (Uradni list RS, št. 77/04).

ZEKom ureja pogoje za zagotavljanje elektronskih komunikacijskih omrežij in za izvajanje elektronskih komunikacijskih storitev. Agencija na podlagi ZEKom ter njegovih podzakonskih aktov zagotavlja pogoje za učinkovito konkurenco s tem pa omogoča enakopravno delovanje operaterjev na telekomunikacijskem trgu.

Agencija je pri opravljanju analize in oceni tržne moči upoštevala tudi Smernice Komisije o analizi trga in oceni pomembne tržne moči v skladu z ureditvenim okvirom Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (2002/C 165/03), v nadaljnjem besedilu Smernice.

Agencija je po uradni dolžnosti opravila analizo upoštevnega trga 12 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«.

Regulativni okvir na področju elektronskih komunikacij v EU kot tudi ZEKom predvidevata tristopenjski proces v postopku določitve operaterja s pomembno tržno močjo in naložitve obveznosti z namenom vzpostavitve konkurence na trgu in sicer:

- prvi korak vsebuje določitev upoštevne trgov na področju elektronskih komunikacij v skladu z 20. členom ZEKom. Agencija je na podlagi tega sprejela Splošni akt o določitvi upoštevne trgov (Uradni list RS št. 77/04), ki je stopil v veljavo dne 17.7.2004,
- v drugem koraku Agencija v skladu s prvim odstavkom 21. člena ZEKom v sodelovanju z Uradom za varstvo konkurence opravi v rednih časovnih intervalih analizo trga. Osnovni cilj analize trga je ugotovitev ali na posameznem trgu obstaja konkurenca oz. ali ima operater (lahko tudi dva ali več operaterjev skupaj) na posameznem upoštevne trgu pomembno tržno moč. Agencija je v okviru tega postopka po uradni

dolžnosti opravljala analizo upoštevnega trga 12 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«.

- v tretjem koraku Agencija, v primeru, če na podlagi analize ugotovi, da na trgu ni učinkovite konkurence, določi operaterja s pomembno tržno močjo in mu naloži vsaj eno izmed možnih obveznosti iz 23. do 30. člena ZEKom, z namenom reševanja dejanskih ali potencialnih težav na področju konkurence.

3 Kronološki pregled regulacije upoštevne trga 12

Agencija je v postopku analize trga »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« dne 10.4.2006 izdala odločbo št. 300-131//2005-127 na podlagi katere je družbo Telekom Slovenije d.d. določila kot operaterja s pomembno tržno močjo. V odločbi je Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. naložila naslednje obveznosti: obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe; obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja; obveznost zagotavljanja preglednosti; obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva ter obveznost ločitve računovodskih evidenc.

Agencija je v skladu z 21. členom ZEKom ponovno opravila analizo upoštevne trga »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« z namenom ugotovitve novega stanja na omenjenem trgu.

4 Postopek analize trga

4.1 Potek zbiranja podatkov

Agencija je z dopisom št. 38241-2/2006/11 z dne 3.3.2006, dopisom št. 38241-20/2006-1 z dne 26.5.2006, z dopisom 38241-1/2007/1 z dne 16.1.2007 in z dopisom 38241-1/2007/3 z dne 3.4.2007 pozvala vse fizične in pravne osebe, ki zagotavljajo elektronska komunikacijska omrežja oz. izvajajo elektronske komunikacijske storitve, ter so vpisane v uradno evidenco agencije, da izpolnijo vprašalnike (za obdobje od 30.6.2004 do 31.3.2007), na podlagi katerih je Agencija izvedla tržno analizo upoštevne trga.

4.2 Pregled ponudnikov širokopasovnega dostopa

Po podatkih uradne evidence agencije je v opazovanem obdobju nudilo širokopasovni dostop do interneta 63 operaterjev:

Operater	Naslov	Pošta
A. L. P. PECA d.o.o.	Prežihova 17	2390 Ravne na Koroškem
AKTON d.o.o.	Dunajska cesta 63	1000 Ljubljana
AMIS, d.o.o.	Tržaška 85	2000 Maribor
ANSAT Krško d.o.o.	Dolenja vas 26	8270 Krško
ASTEC D.O.O.	Tržaška cesta 118	1000 Ljubljana
AVISION d.o.o. Portorož	Obala 114	6320 Portorož
BT Globalne storitve, d.o.o.	Dunajska cesta 106	1000 Ljubljana
CATV RADLJE-VUHRED d.o.o.	Mariborska cesta 4	2360 Radlje ob Dravi
CATV TEZNO d.d.	Bevkova ulica 2	2000 Maribor
CETRA, d.o.o.	Blejska Dobrava 124	4273 Blejska Dobrava
DOLENJSKI KABEL d.o.o.	Tivolska cesta 50	1000 Ljubljana
ELCATEL, d.o.o.	Hrušica 72c	4276 Hrušica
ELEKTRO TURNŠEK, d.o.o., Celje	Mariborska 86	3000 Celje
ELSTIK d.o.o.	Novi dom 4	1430 Hrastnik
ELTA d.o.o.	Prešernova cesta 4a	6310 Izola
HIP KOMUNIKACIJE D.O.O.	ROSTOHARJEVA 44	8270 Krško
In.life, d.d.	Dunajska 22	1000 Ljubljana
INGEL d.o.o. Kobilščak	Kobilščak 7	9252 Radenci
INTEL Šetinc Branko s.p.	Ul. Prvih borcev 28a	8250 Brežice
IT TEL d.o.o.	Tivolska cesta 50	1000 Ljubljana
JANEZ TEPINA S.P.	Pševska cesta 19	4000 Kranj
KABEL TV d.o.o.	Dobriša vas 3	3301 Petrovče
KaTe Nova Gorica	Erjavčeva 2	5000 Nova Gorica
KATV LIVADE, d.o.o.	Veluščkova 8	6310 Izola
KKS MUTA d.o.o.	Glavni trg 17	2366 Muta
KKS Slivnica d.o.o.	Mariborska cesta 10	2312 Orehova vas
KKS VUZENICA d.o.o.	Sejmarska 2	2367 Vuzenica
KRS Rotovž d.d.	Cankarjeva ulica 6A	2000 Maribor
KRS TABOR d.d.	Kardeljeva cesta 49	2000 Maribor
KTV DRAVOGRAD d.o.o.	Meža 143	2370 Dravograd
LJUBLJANSKI KABEL d. d.	Tivolska cesta 50	1000 Ljubljana
METALING, d.o.o., Radeče, Krakovo 11	Krakovo 11	1433 Radeče

MOBIK d.o.o.	Mesarska cesta 26	1000 Ljubljana
MOBITEL, d.d.	Vilharjeva 23	1000 Ljubljana
NETINET d.o.o.	Kogojeva ulica 4	1000 Ljubljana
Omrežje d.o.o.	Borovec 2	1236 Trzin
P&ROM d.o.o.	Stranska cesta 2	1360 Vrhnika
PERFTECH, d.o.o., Bled	Pot na Lisice 4	4260 Bled
SACS d.o.o.	Goriška 16a	5270 Ajdovščina
SANMIX d.o.o. Cerknica	Brestova 6	1380 Cerknica
SENSOLINK d.o.o.	Iška 12b	1292 Ig
SGN d.o.o.	Tivolska 50	1000 Ljubljana
SINFONIKA d.d.	Motnica 7	1236 Trzin
SLUGA GORDON, s.p. Elektronika - KATV	Obala 114	6320 Portorož
SOFTNET d.o.o.	Borovec 2	1236 Trzin
Stelkom d.o.o.	Špruha 19	1236 Trzin
STUDIO PROTEUS d.o.o.	Cesta v Staro vas 2	6230 Postojna
T - 2 d.o.o.	Streliška ulica 150	2000 Maribor
TELE TV, komunikacijski engineering, Kranj, d.o.o.	Ulica Nikole Tesle 2	4000 Kranj
TELECOM MM d.o.o. Metlika	Gornje Dobravice 14	8332 Gradac
TELEING d.o.o.	Razkrižje 23	9240 Ljutomer
TELEKOM SLOVENIJE d.d.	Cigaletova 15	1000 Ljubljana
Telekomunikacije Marjan Markelj s.p.	Tomšičeva 12	1370 Logatec
TELES, d.o.o.	Vilharjeva 35	6250 Ilirska Bistrica
TELESAT, d.o.o., Jesenice	Cesta talcev 20	4270 Jesenice
TELESMART d.o.o.	Bravničarjeva ulica 13	1000 Ljubljana
TELPROM d.o.o.	Kvedrova cesta 5a	1000 Ljubljana
TOK TELEKOMUNIKACIJE d.o.o.	Šmartinska cesta 106	1000 Ljubljana
TS RPL d.d.	Pohorska ulica 9	2000 Maribor
TUŠMOBIL d.o.o.	Resljeva 16	3000 Celje
UPC TELEMACH d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 21	1000 Ljubljana
VOLJATEL d.d.	Brnčičeva 49	1231 Ljubljana - Črnuče
Zavod za razvoj kabelsko-satelitsko televizijskega sistema Kamnik	Nevlje 18	1240 Kamnik

Iz pridobljenih podatkov je Agencija ugotovila, da izmed teh xDSL dostop na maloprodajnem trgu dejansko ponuja 11 operaterjev:

Operater	Naslov	Pošta
AMIS, d.o.o.	Tržaška 85	2000 Maribor
KRS Rotovž d.d.	Cankarjeva ulica 6A	2000 Maribor
Omrežje d.o.o.	Borovec 2	1236 Trzin
PERFTECH, d.o.o., Bled	Pot na Lisice 4	4260 Bled
SINFONIKA d.d.	Motnica 7	1236 Trzin
SiOL, d.o.o.	Cigaletova 15	1000 Ljubljana
SOFTNET d.o.o.	Borovec 2	1236 Trzin
Stelkom d.o.o.	Špruha 19	1236 Trzin
T - 2 d.o.o.	Streliška ulica 150	2000 Maribor
TELESMART d.o.o.	Bravničarjeva ulica 13	1000 Ljubljana
VOLJATEL d.d.	Brnčičeva 49	1231 Ljubljana - Črnuče

Širokopasovni dostop preko kableskega omrežja na maloprodajnem trgu ponuja 37 operaterjev:

Operater	Naslov	Pošta
AMIS, d.o.o.	Tržaška 85	2000 Maribor
ANSAT Krško d.o.o.	Dolenja vas 26	8270 Krško
CATV RADLJE-VUHRED d.o.o.	Mariborska cesta 4	2360 Radlje ob Dravi
CATV SELNICA-RUŠE d.o.o.	Mariborska c. 26	2352 Selnica ob Dravi
CATV TEZNO d.d.	Bevkova ulica 2	2000 Maribor
CETRA, d.o.o.	Blejska Dobrava 124	4273 Blejska Dobrava
ELCATEL, d.o.o.	Hrušica 72c	4276 Hrušica
ELEKTRO TURNŠEK, d.o.o., Celje	Mariborska 86	3000 Celje
ELSTIK d.o.o.	Novi dom 4	1430 Hrastnik
INGEL d.o.o. Kobilščak	Kobilščak 7	9252 Radenci
INTEL Šetinc Branko s.p.	Ul. Prvih borcev 28a	8250 Brežice
KABEL TV d.o.o.	Dobriša vas 3	3301 Petrovče
KaTe Nova Gorica	Erjavčeva 2	5000 Nova Gorica
KATV LIVADE, d.o.o.	Veluščkova 8	6310 Izola
KKS MUTA d.o.o.	Glavni trg 17	2366 Muta
KKS Pobrežje d.d.	Cesta XIV. Divizije 5	2000 Maribor
KKS VUZENICA d.o.o.	Sejmarska 2	2367 Vuzenica
KRS Rotovž d.d.	Cankarjeva ulica 6A	2000 Maribor
KRS TABOR d.d.	Kardeljeva cesta 49	2000 Maribor
KTV DRAVOGRAD d.o.o.	Meža 143	2370 Dravograd
Ljubljanski kabel, z.b.o.	Tivolska cesta 50	1000 Ljubljana
METALING, d.o.o., Radeče	Krakovo 11	1433 Radeče
P&ROM d.o.o.	Stranska cesta 2	1360 Vrhnika
PERFTECH, d.o.o., Bled	Pot na Lisice 4	4260 Bled
SACS d.o.o.	Goriška 16a	5270 Ajdovščina
SANMIX d.o.o. Cerknica	Brestova 6	1380 Cerknica
SiOL, d.o.o.	Cigaletova 15	1000 Ljubljana
SLUGA GORDON, s.p. Elektronika - KATV	Obala 114	6320 Portorož
STUDIO PROTEUS d.o.o.	Cesta v Staro vas 2	6230 Postojna
TELE TV, komunikacijski engineering, Kranj, d.o.o.	Ulica Nikole Tesle 2	4000 Kranj
TELEING d.o.o.	Razkrižje 23	9240 Ljutomer
Telekomunikacije Marjan Markelj s.p.	Tomšičeva 12	1370 Logatec
TELES, d.o.o.	Vilharjeva 35	6250 Ilirska Bistrica
TELESAT, d.o.o., Jesenice	Cesta talcev 20	4270 Jesenice
UPC TELEMACH d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 21	1000 Ljubljana
VOLJATEL d.d.	Bmčičeva 49	1231 Ljubljana - Črnuče
Zavod za razvoj kablesko-satelitsko televizijskega sistema Kamnik	Nevlje 18	1240 Kamnik

Fiksni brezžični širokopasovni dostop na maloprodajnem trgu ponuja 7 operaterjev:

Operater	Naslov	Pošta
AVISION d.o.o. Portorož	Obala 114	6320 Portorož
HIP KOMUNIKACIJE D.O.O.	Rostoharjeva 44	8270 Krško
JANEZ TEPINA S.P. - DEMACO	Pševska 19	4000 Kranj
PERFTECH, d.o.o., Bled	Pot na Lisice 4	4260 Bled
SINFONIKA d.d.	Motnica 7	1236 Trzin

SOFTNET d.o.o.	Borovec 2	1236 Trzin
VOLJATEL d.d.	Brnčičeva 49	1231 Ljubljana - Črnuče

Širokopasovni dostop preko optičnega dostopovnega omrežja (FTTH) na maloprodajnem trgu ponuja 6 operaterjev:

Operater	Naslov	Pošta
ELEKTRO TURNŠEK, d.o.o., Celje	Mariborska 86	3000 Celje
KRS Rotovž d.d.	Cankarjeva ulica 6A	2000 Maribor
SGN d.o.o.	Tivolska 50	1000 Ljubljana
SINFONIKA d.d.	Motnica 7	1236 Trzin
T - 2 d.o.o.	Streliška ulica 150	2000 Maribor
UPC TELEMACH d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 21	1000 Ljubljana

Širokopasovni dostop preko zakupljenih vodov na maloprodajnem trgu ponuja 10 operaterjev:

Operater	Naslov	Pošta
AT & T Slovenija	Trg republike 3	1000 Ljubljana
KRS Rotovž d.d.	Cankarjeva ulica 6A	2000 Maribor
METALING, d.o.o., Radeče	Krakovo 11	1433 Radeče
PERFTECH, d.o.o., Bled	Pot na Lisice 4	4260 Bled
SINFONIKA d.d.	Motnica 7	1236 Trzin
SiOL, d.o.o.	Cigaletova 15	1000 Ljubljana
SOFTNET d.o.o.	Borovec 2	1236 Trzin
STUDIO PROTEUS d.o.o.	Cesta v Staro vas 2	6230 Postojna
TELPROM d.o.o.	Kvedrova cesta 5a	1000 Ljubljana
UPC TELEMACH d.o.o.	Cesta Ljubljanske brigade 21	1000 Ljubljana

Širokopasovni dostop preko UMTS/EDGE na maloprodajnem trgu ponujata 2 operaterja:

Operater	Naslov	Pošta
Mobitel d.d.	Vilharjeva 23	1000 Ljubljana
Simobil d.d.	Šmartinska 134b	1000 Ljubljana

Medoperaterska ponudba širokopasovnega dostopa je omejena na kabelsko in xDSL omrežje.

Širokopasovni dostop preko kabelskega omrežja na medoperaterskem trgu ponuja 17 operaterjev:

Operater	Naslov	Pošta
CATV Murska Sobota d.d.	Lendavska ulica 29	9000 Murska Sobota
EKDS d.o.o.	Rošpoh 144a	2211 Pesnica pri Mariboru
ELTA d.o.o.	Prešernova cesta 4a	6310 Izola
EVJ Elektroprom d.o.o.	Loke 22	1412 Kisovec
KKS Pobrežje d.d.	Cesta XIV. Divizije 5	2000 Maribor
KKS Ptuj d.d.	Potrčeva cesta 34	2250 Ptuj
KKS Slivnica d.o.o.	Mariborska cesta 10	2312 Orehova vas
KRS LENART d.o.o.	Minkova ul. 9	2230 Lenart

KRS Štepanjsko naselje	Litijska 45	1000 Ljubljana
KRS VELENJE, d.d., Velenje	Prešernova 8	3320 Velenje
KTV Ormož	Skolibrova 17	2270 Ormož
LJUBLJANSKI KABEL d. d.	Tivolska cesta 50	1000 Ljubljana
NAKLO d.o.o.	Notranjska 14	1370 Logatec
Skyline d.o.o.	Celovška 150	1000 Ljubljana
TS RPL d.d.	Pohorska ulica 9	2000 Maribor
ZAVOD KABELSKE TELEVIZIJE, NHM SEVNICA	Trg svobode 13a	8290 Sevnica
Zavod KTV na Jami	Vodnikova c. 5	1000 Ljubljana

Širokopasovni dostop z bitnim tokom (prek xDSL) na medoperaterskem trgu pa operaterjem ponuja le en operater:

Operater	Naslov	Pošta
Telekom Slovenije d.d.	Cigaletova 15	1000 Ljubljana

Dne 30.3.2007 je družba Telekom Slovenije d.d. tudi uradno pripojila hčerinsko podjetje SiOL d.o.o., o čemer je bila Agencija obveščena z dopisom št: 330-47/2004-12. Ker pa je družba SiOL d.o.o. še v letu 2006 obstajala kot povezana družba, Agencija to tudi v podatkih upošteva ločeno, čeprav se ves čas analize smatra kot del Skupine Telekom.

4.3 Sodelovanje APEK z Uradom za varstvo konkurence

Agencija je dolžna, skladno s 124. členom ZEKom pri izvajanju analiz upoštevnega trga in pri določitvi pomembne tržne moči, sodelovati z Uradom za varstvo konkurence. Zato je Agencija z dopisom št. 38241-13/2006/84 z dne 20.6.2007 z izsledki analize seznanila Urad za varstvo konkurence, ter ga zaprosila za mnenje. Urad za varstvo konkurence je z dopisom št. 306-10/2007-8 z dne 28.6.2007 izrazil potrebo po dodatni razjasnitvi nekaterih poglavij analize. V zvezi z razjasnitvijo je Agencija Uradu za varstvo konkurence podala vsebinska pojasnila dne 5.7.2007 na delovnem sestanku, ter naknadno tudi v pisni obliki z dopisom št. 38241-13/2006/89 z dne 5.7.2007. Urad za varstvo konkurence je ponovno preučil Analizo skupaj s posredovanimi pojasnili in ugotovil, da nima pripomb in tako z dopisom št. 306-10/2007-10 z dne 9.7.2007 k Analizi izrekel pritrdilno mnenje.

5 Opredelitev upoštevnega trga

Pri opredelitvi upoštevne trga je potrebno upoštevati določila novega regulativnega okvira na področju elektronskih komunikacij v EU. Na podlagi prvega odstavka 15. člena Okvirne direktive je Evropska komisija sprejela Priporočilo z dne 11. februarja 2003 o upoštevne trga produktov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo 2002/21/ES Evropskega parlamenta in Sveta o skupnem ureditvenem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (OJ L 114, 8.5.2003, str. 45; v nadaljnjem besedilu: Priporočilo o upoštevne trga produktov in storitev). V njem je Evropska komisija opredelila trge produktov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, katerih značilnosti lahko utemeljujejo uvedbo regulativnih obveznosti iz posebnih direktiv in so tako lahko predmet predhodne (*ex-ante*) regulacije. Pri določitvi t.i. upoštevne trga je Evropska komisija ravnala v skladu z načeli konkurenčnega prava. Agencija je omenjene upoštevne trge produktov in storitev prevzela s sprejetjem Splošnega akta o določitvi upoštevne trga (Uradni list RS št. 77/04), ki v skladu s citiranim Priporočilom vsebuje 18 upoštevne trga produktov in storitev na določenem geografskem področju, ki pa jih je potrebno v fazi analize še dodatno opredeliti, in sicer z namenom določitve produktov/storitev, ki sestavljajo del upoštevne trga ter določitve geografskega območja, kjer se pogoji konkurence bistveno razlikujejo. Upoštevni trg se torej določi na podlagi predhodne:

1. opredelitve trga proizvodov in storitev ter
2. določitve geografskega trga.

Cilj opredelitve trga v obeh, proizvodni in geografski dimenziji, je opredeliti dejanske konkurente udeleženih podjetij, ki so sposobni omejevati ravnanje udeleženih podjetij in preprečevati, da bi ravnala neodvisno od pritiska učinkovite konkurence. Tako mora Agencija v postopku izdelave analize ugotavljati, ali ima kateri operater na trgu položaj, enakovreden prevladujočemu, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno mero samostojnosti nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom. Pri ugotovitvi pomembne tržne moči je treba opredeliti upoštevni trg in določiti ekonomsko moč operaterja.

5.1 Opredelitev trga proizvodov in storitev

V zvezi s prvim kriterijem (opredelitev trga proizvodov in storitev), je treba v okviru posamezne analize podrobneje opredeliti kateri produkti oz. storitve, ki jih uporabnik smatra za zamenljive glede na lastnosti proizvodov, se na tem trgu nahajajo, njihove cene in namen uporabe. Opredelitev upoštevne trga produktov in storitev je potrebno definirati s pomočjo dveh kriterijev:

1. zamenljivosti povpraševanja (*Demand side substitutability*) in
2. zamenljivosti ponudbe (*Supply side substitutability*).

Zamenljivost povpraševanja se ugotavlja na podlagi zamenljivosti storitve z vidika uporabnika. Ugotavlja se zlasti s predvidenim prehodom večjega števila uporabnikov na drug proizvod. Zamenljivost povpraševanja omogoča, da se določi storitve ali nabor storitev, ki so po mnenju uporabnikov medsebojno zamenljivi v primeru relativnega zvišanja cen. Proizvodi, za katere se ugotovi, da so medsebojno zamenljivi, so del istega upoštevne trga.

Možnost potrošnikov, da lahko zamenjajo storitev za drugo storitev zaradi majhnega vendar pomembnega dviga cen, je lahko ovirana zaradi znatnih stroškov prehoda. Potrošniki, ki so investirali v tehnologijo z namenom prejemanja storitve morda ne bodo pripravljeni prevzeti

kakršnihkoli dodatnih stroškov, ki so povezani z zamenjavo obravnavane storitve za substitut. Pogosto pa se tudi zgodi, da so potrošniki vezani na obstoječega ponudnika z dolgoročnimi pogodbami ali z visokimi stroški zamenjave terminalske opreme. V primerih, ko je potrošnik soočen z visokimi stroški zamenjave storitve A za storitev B, ti dve storitvi ne smeta biti vključeni v isti upoštevni trg.

Pri ugotavljanju **zamenljivosti ponudbe** je treba ugotoviti ali podjetja, ki proizvajajo različne proizvode oz. opravljajo različne storitve in ne delujejo na istem upoštevni trgu, lahko relativno enostavno pričnejo proizvajati proizvode oziroma opravljati storitve konkurentov ter jih tržiti v zelo kratkem času, ne da bi to povzročilo kakšne večje dodatne stroške ali tveganje. To pomeni sposobnost proizvajalca, da v primeru povečanja cene obravnavanega proizvoda oz. storitve, lahko v kratkem času vstopi na upoštevni trg in preide na proizvodnjo in distribucijo enakega proizvoda oz. storitve. Ko so ti pogoji izpolnjeni, bo imela dodatna proizvodnja, dana na trg, disciplinski učinek na konkurenčno ravnanje udeleženih podjetij. Tak vpliv je enakovreden učinku zamenljivosti povpraševanja. Dejstvo, da ima konkurenčno podjetje v lasti sredstva za zagotavljanje storitev pa je lahko irelevantno, če so potrebne znatne dodatne investicije za zagotavljanje te storitve. Prav tako pa je potrebno upoštevati dolgoročno vezavo kapacitet pri zagotavljanju storitev. Zgolj slučajna hipotetična zamenljivost ponudbe ni zadosten pogoj za določitev trga. Prav tako je treba upoštevati obstoječe zakonodajne in regulativne zahteve, ki lahko preprečijo pravočasen vstop na upoštevni trg in posledično onemogočijo zamenljivost ponudbe. Zamenljivost ponudbe ne služi samo za definiranje upoštevnega trga, ampak tudi za določanje udeležencev na upoštevni trgu.

Iz Priporočila o upoštevni trgu produktov in storitev izhaja, da medoperaterski trg »širokopasovni dostop« obsega dostop z bitnim tokom, ki omogoča prepustnost/prenosnost širokopasovnih podatkov v obe smeri, oziroma obsega grosističen dostop na podlagi drugačne infrastrukture, v kolikor le ta nudi primerljivost dostopa z bitnim tokom.

Agencija je izvedla analizo upoštevnega trga glede na vrsto grosističnih storitev, ki so dostopne ter tehnologije po katerih se le te zagotavljajo.

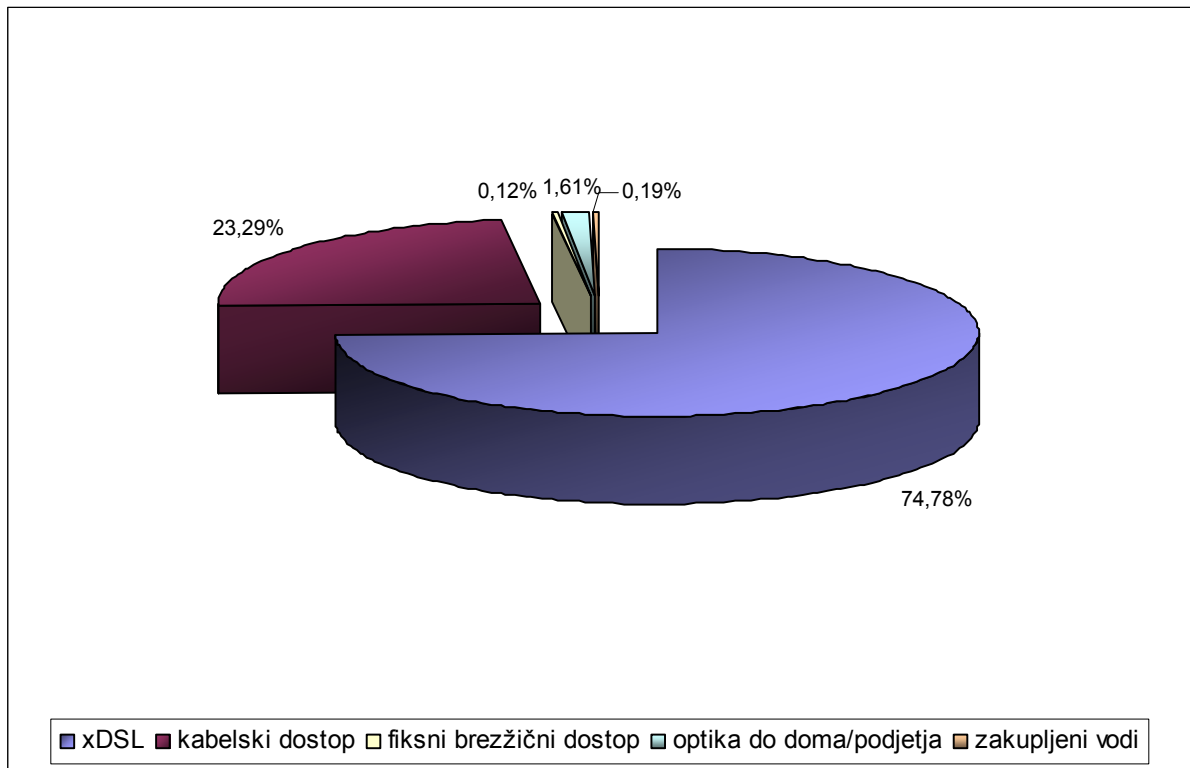
V skladu s Smernicami Komisije o analizi trga in oceni znatne tržne moči v skladu z ureditvenim okvirjem Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve št. 2002/C 165/03 (v nadaljnjem besedilu: Smernice Komisije), točka 44, je Agencija izhajala iz analize na trgu storitev za končne uporabnike, saj povpraševanje na medoperaterskem trgu izhaja iz povpraševanja končnih uporabnikov na maloprodajnem trgu.

5.1.1 Zamenljivost na maloprodajnem trgu

Na maloprodajnem trgu storitve širokopasovnega dostopa omogočajo končnim uporabnikom dostop do interneta s prenosno hitrostjo, večjo od 144 kbit/s, pri čemer je cena praviloma neodvisna od časa dostopanja. Poleg dostopa do interneta lahko tovrstne storitve omogočajo tudi dostop do drugih konvergenčnih storitev, kamor sodijo na primer IP televizija, video na zahtevo in IP telefonija. V Sloveniji so na maloprodajnem trgu dostopne naslednje storitve širokopasovnega dostopa:

- xDSL dostop prek bakrenega dostopovnega omrežja,
- širokopasovni dostop prek kableskega omrežja,
- brezžični širokopasovni dostop (fiksni in mobilni),
- širokopasovni dostop prek zakupljenih vodov,
- širokopasovni dostop prek optičnih kablov (FTTH).

Slika 1: Tržni deleži različnih oblik širokopasovnega dostopa na maloprodajnem trgu na dan 31.3.2007

Vir: Podatki APEK, maj 2007

V Sloveniji je konec prvega četrtertja leta 2007 na maloprodajnem trgu največji tržni delež zasedal xDSL kot način širokopasovnega dostopa preko bakrene krajevne zanke in sicer 74,8%. Bistveno manjši tržni delež (23,3%) je v istem obdobju imel širokopasovni dostop preko kablanskega omrežja, medtem ko so deleži ostalih načinov dostopa zaradi svoje majhnosti zanemarljivi.

Posledično je agencija pri ugotavljanju zamenljivosti med posameznimi oblikami širokopasovnega dostopa na maloprodajnem trgu za izhodišče upoštevala dostop preko xDSL tehnologije. S to obliko dostopa je nato primerjala ostale oblike širokopasovnega dostopa (dostop preko kablanskega omrežja, fiksni brezžični dostop, dostop preko optičnega kabla, dostop preko zakupljenih vodov). Pri ugotavljanju substitucije na maloprodajnem trgu se je osredotočila predvsem na cenovno zamenljivost med različnimi paketi in prenosnimi mediji širokopasovnega dostopa do interneta za končne uporabnike, tako za rezidente kot za poslovne uporabnike.

Iz tabele izhaja primerjava mesečnih naročin (z DDV) najbolj prodajanih širokopasovnih paketov (1024/256 Mbit/s) za rezidenčne in poslovne uporabnike po operaterjih (marec 2007) za tri najbolj razširjene oblike fiksnega širokopasovnega dostopa:

Operater	Paket	Oblika dostopa	Cena v € (sodostop)	Cena v € (polno razvezan dostop)	
	Rezidenčni uporabniki	1024/256	xDSL	16,27	22,91
		1.0 MEGA	kabel	28,38	
Amis	Poslovni uporabniki	1024/256	xDSL	25,04	22,95
Metaling	Poslovni uporabniki		kabel	42,56	

	Rezidenčni uporabniki		kabel	16,02	
Perftech	Rezidenčni uporabniki	ADSL 1000	xDSL	32,05	
	Rezidenčni uporabniki	VAREN ADSL 1000 DOM	xDSL	30,04	
		K1024	kabel	27,99	
Sinfonika	Poslovni uporabniki	ADSL 1000 BIZ	xDSL	50,07	
SiOL d.o.o./ Telekom Slovenije d.d.	Poslovni uporabniki	1024/256	xDSL	53,00	
	Rezidenčni uporabniki	Solo	xDSL	26,00	29,00
	Rezidenčni uporabniki	VDSL 1Mbit/s/256Kbit/s	xDSL	14,00	20,00
		1Mbps	optika (FTTH)	14,00	
T-2	Poslovni uporabniki	VDSL 1Mbit/s/256Kbit/s	xDSL	14,00	20,00
		1Mbit/s	optika (FTTH)	14,00	
	Poslovni uporabniki	ALFA P	kabel	20,41	
Triera	Rezidenčni uporabniki	F200	kabel	27,96	
UPC	Rezidenčni uporabniki	UPC MINI	kabel	20,82	
Telemach	Poslovni uporabniki	UPC MINI POSLOVNI	kabel	25,00	
	Rezidenčni uporabniki	1024/256	xDSL	14,50	21,50
		XL	kabel	20,86	
	Poslovni uporabniki	1024/256	xDSL	14,50	21,50
Voljatelj		XL	kabel	20,86	

Vir: Spletne strani operaterjev, marec 2007

xDSL (DSL) je skupina tehnologij oziroma storitev, ki zagotavljajo digitalen prenos podatkov po posukanem bakrenem paru lokalnih telefonskih omrežij. Tehnične rešitve so: ADSL, ADSL2+, VDSL, VDSL2, HDSL, SHDSL in druge. Prenosna hitrost je odvisna od razdalje in uporabljene tehnologije, v večini primerov do 1 - 8 Mbit/s do uporabnika in do 500 kbit/s od uporabnika (tipično 1 Mbit/s), v urbanih središčih pa do 20 Mbit/s do uporabnika (ADSL2+, VDSL). Pasovna širina prenosa po bakrenem paru je uporabniku pogodbeno zagotovljena in se tehnološko ne deli.

Širokopasovni dostop prek kabelskega omrežja je oblika širokopasovnega dostopa, ki uporabniku omogoča povezovanje z uporabo kabla obstoječe kabelske televizije. Takšno kabelsko omrežje temelji na koaksialnih vodnikih in je že dostopno v večjem delu urbanih področij. Čeprav je del zmogljivosti v takem omrežju zaseden s televizijskim signalom, se lahko njihov preostanek še vedno uporabi za širokopasovni podatkovni prenos.

Tako xDSL kot kabelski širokopasovni dostop, ki ju operaterji nudijo na maloprodajnem nivoju, imata dve skupni značilnosti:

- cena dostopanja je praviloma neodvisna od trajanja dostopanja in se največkrat plačuje v obliki mesečne naročnine; in
- večja hitrost do naročnika kot na primer klicna povezava, praviloma nad 144 kbit/s.

Če se primerja funkcionalnost, ki se s to vrsto dostopa zagotavlja, ter cene na maloprodajnem trgu, je treba ugotoviti, da sta storitvi primerljivi. Komerzialne ponudbe operaterjev in cene so namreč primerljive, kar je imelo v preteklosti večkrat vpliv na neposredno cenovno tekmovanje med ponudbo xDSL in širokopasovnega dostopa preko kabelskega omrežja.

Agencija na tej podlagi ugotavlja, da lahko uporabnik, ki ima na voljo kabelsko infrastrukturo in bakreno infrastrukturo družbe Telekom Slovenije d.d., zamenja ADSL dostop in kabelski dostop v primeru povišanja maloprodajne cene. Družba Telekom Slovenije d.d. kot

maloprodajni ponudnik širokopasovnega dostopa vodi enotno cenovno politiko za vso Slovenijo, zato obstaja cenovni pritisk cen kablanskega širokopasovnega dostopa v maloprodaji na maloprodajne cene xDSL storitev. Iz navedenega izhaja, da kablanski dostop na maloprodajnem nivoju s strani povpraševanja predstavlja substitut širokopasovnemu dostopu z xDSL tehnologijo in je zato del istega maloprodajnega upoštevnega trga.

Širokopasovni dostop prek naročniških zakupljenih vodov cenovno bistveno odstopa od xDSL, saj zakupnina za 100m zakupljenega voda s kapaciteto 1024 kbit/s pri družbi Telekom Slovenije d.d. znaša 214,92 €, medtem ko cena paketa s kapaciteto 1024 kbit/s pri družbi SiOL d.o.o. znaša v primeru sodostopa 26 € oziroma v primeru polno razvezanega dostopa 29 €. Naročniški zakupljeni vodi tako na maloprodajnem trgu ne predstavljajo ustreznega substituta xDSL storitvam, saj se, zaradi bistveno višjih cen in potreb, te oblike širokopasovnega dostopa poslužujejo le nekateri večji poslovni uporabniki (na primer banke).

Širokopasovni dostop prek optičnih vlaken (FTTH ali FTTP – optika do doma ali podjetja) sicer hitro raste, vendar je zaradi težavnosti zemeljskih del in visokih investicij rast še vedno neprimerljiva z razširjenostjo bakrenega telefonskega omrežja. To vrsto dostopa na maloprodajnem trgu trenutno ponujajo več operaterjev, med njimi najbolj izstopa družba T-2 d.o.o. zaradi najvišjega števila uporabnikov (97,5%¹). Iz primerjave cen maloprodajnih paketov družbe T-2 d.o.o. s cenami maloprodajnih paketov ostalih operaterjev kaže na primerljivost širokopasovnega dostopa preko optičnega omrežja s širokopasovnim xDSL dostopom. Agencija na podlagi tega zaključuje, da bi širokopasovni dostop preko optičnih vlaken na maloprodajnem trgu lahko predstavljal ustrezno alternativo širokopasovnemu xDSL dostopu, vendar pa je trenutno dostopnost tovrstnih priključkov še premajhna, saj je glede na podatke² FTTH dostopovno omrežje družbe T-2 d.o.o. trenutno operativno le v delih Kranja, Ljubljane in Kopra, medtem ko je družba Telekom Slovenije d.d. z izgradnjo optičnega omrežja pričela v začetku leta 2007³, ter je v mesecu maju začela s priključevanjem naročnikov na optično omrežje zaenkrat le v Novi Gorici⁴. Zato bo Agencija tovrstno tehnologijo spremljala in v analizo vključila šele, ko bo njena dostopnost na maloprodajnem trgu dosegla raven, ki bi lahko pomenila potencialni prehod zadostnega števila uporabnikov drugih dostopovnih tehnologij na optiko.

Širokopasovni dostop preko brezžičnega fiksnega omrežja je v času od izvedbe prejšnje analize upoštevnega trga začelo na maloprodajnem trgu ponujati sedem operaterjev, vendar pa je njihov tržni delež predstavlja le 0,12% vsega širokopasovnega dostopa na maloprodajnem trgu (glej sliko 1). V letu 2006 sta za ponujanje storitve WiMax pridobila odločbe o dodelitvi radijskih frekvenc dva operaterja, in sicer družba TOK Telekomunikacije d.o.o. in družba Telekom Slovenije d.d., ki pa storitev še ne opravljata. Obseg navedene ponudbe na maloprodajnem trgu je glede na ugotovljene podatke očitno premajhnen, da bi lahko upoštevali kot del upoštevnega trga. Za ponujanje brezžičnega širokopasovnega dostopa je potrebna pridobitev frekvenc, ki so omejena dobrina, zaradi česar je ponujanje te oblike dostopa večjemu številu končnih uporabnikov dodatno oteženo. Poleg tega se prenosna hitrost pri brezžičnem širokopasovnem dostopu deli med uporabniki, kar vpliva na kvaliteto storitve na maloprodajnem trgu.

¹ Vir: Podatki APEK, na dan 31.3.2007

² Vir: Spletna stran družbe T-2 d.o.o., podatek na dan 14.5.2007, dostop na dan 16.5.2007: <http://www.t-2.net/?ctxID=000568&funcID=1>

³ Vir: Spletna stran družbe Telekom Slovenije d.d., podatek na dan 29.1.2007, dostop na dan 17.5.2007: http://www.telekom.si/podjetje/sredisce_za_novinarje/sporocila_za_javnost/1439/telekom_slovenije_zacenja_z_gradnjo_opticni_h_krajevnih_omrezij.html?year=all&month=all&x=19&y=8

⁴ Vir: Spletna stran družbe Telekom Slovenije d.d., podatek na dan 17.5.2007, dostop na dan 18.5.2007: http://www.telekom.si/podjetje/sredisce_za_vlagatelje/javne_objave/1512/v_novi_gorici_zaceli_s_prikljucevanji_na_opticno_omr_ezje.html

Ustrezne zamenljivosti ne predstavljajo niti **Wi-fi hotspoti**, ki so namenjeni dostopu na točno določenih lokacijah (letališča, hoteli), niso pa namenjeni uporabi v gospodinjstvih in podjetjih. Navedeno torej pomeni, da širokopasovni dostop preko brezžičnega fiksnega omrežja ni substitut tehnologiji xDSL in zato ni vključen v upoštevní trg.

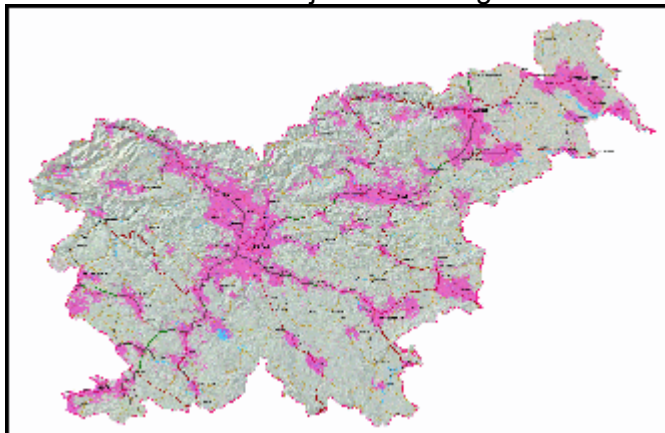
Širokopasovni dostop prek mobilnega omrežja. Med brezžične tehnologije se kot najhitrejša oblika mobilnega širokopasovnega prenosa podatkov, uvršča tudi UMTS (*Universal Mobile Telecommunications System*), s katerim je trenutno pokritega 71,9% prebivalstva Republike Slovenije⁵, pokritost ozemlja pa je odstotkovno bistveno manjša, saj je trenutno omejena na urbane dele države in nekatere pomembnejše prometnice. Pri tem je kvaliteta sprejema odvisna od naravnih in umetnih ovir. Tehnologija UMTS omogoča prenos podatkov s hitrostjo 384 kbit/s (z ustrezno terminalsko opremo in le kjer je zagotovljen zadosten signal UMTS), kar pa je počasneje kot to omogoča širokopasovni xDSL dostop. Bistveno višje hitrosti prenosa podatkov preko mobilnih omrežij omogoča nadgradnja tehnologije UMTS z HSDPA, ki omogoča hitrosti podatkov med 1,8 in 3,6 Mbit/s, kar je primerljivo z xDSL. Trenutno prenos podatkov preko tehnologije UMTS HSDPA komercialno ponuja le družba Mobitel d.d., družbi Si.mobil d.d. in družba T-2 d.o.o., ki imata prav tako dovoljenji za opravljanje UMTS storitev, pa jih komercialno še ne ponujata. Širokopasovni prenos podatkov omogoča tudi tehnologija EDGE, ki je nadgradnja GPRS tehnologije in jo ponuja družba Si.mobil d.d.

Pri uporabi širokopasovnega prenosa podatkov (GPRS, EDGE, UMTS, HSDPA) preko mobilnih tehnologij ima govor absolutno prednost pred ostalimi storitvami, kar pri obremenitvi omrežja z govornimi klici povzroči padec hitrosti prenosa podatkov. Poleg tega so tehnologije mobilnega širokopasovnega dostopa v osnovi namenjene uporabi z mobilnimi napravami in v manjši meri uporabi z osebnim računalnikom, v povezavi s katerim se xDSL najpogosteje uporablja. Dostopanje do interneta z osebnim računalnikom preko tehnologij GPRS, EDGE, UMTS ali HSDPA je za končnega uporabnika oteženo, saj je tak dostop zanj tehnično zahtevnejši oziroma zahteva uporabo posebnih naprav (PCMCIA, PCI Express kartico ali podobno), ki pa so manj razširjene in še precej drage. Pomemben razlog, da širokopasovnega dostopa preko mobilnega omrežja ne štejejo kot substitut za xDSL je poleg tehničnih omejitev in cene, tudi omejenost njegovega dostopa, ki je gledano z vidika pokritosti ozemlja še relativno nizka (glej slike 2 in 3).

Tudi z vidika maloprodajnih cen širokopasovni dostop preko mobilnih tehnologij ni primerljiv z xDSL dostopom, saj se praviloma obračunava količina prenesenih podatkov. Za primer navajamo paket družbe Mobitel d.d. 15.000, katerega mesečna naročnina znaša 62,99€, kar vključuje 200 minut pogovorov znotraj MPO enega naročnika, 200 minut pogovorov znotraj omrežij družbe Mobitel d.d., 200 minut videotelefonije, 500 MB paketnega prenosa podatkov in 200 MMS, kar pa je bistveno dražje kot xDSL dostop. Glede na ugotovljeno Agencija ugotavlja, da tudi brezžični mobilni širokopasovni dostop na maloprodajnem trgu ne predstavlja ustreznega substituta širokopasovnemu xDSL dostopu.

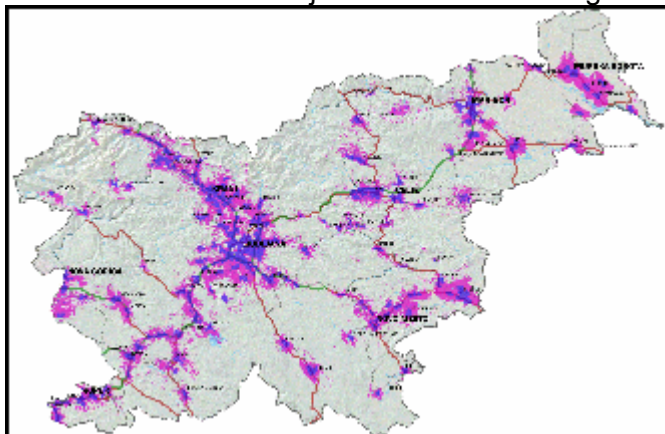
⁵ Vir. Spletna stran družbe Mobitel, podatek na dan 1.4.2007, dostop na dan 08.05.2007: <http://www.mobitel.si/slo/Ponudba/GSMnarcniki/OMobitelUMTS/Pokritost.asp>

Slika 2: Pokritost ozemlja z UMTS signalom družbe Mobitel d.d.

Vir: Spletna stran družbe Mobitel d.d., maj 2007⁶

Slika 3: Pokritost ozemlja z UMTS HSDPA signalom družbe Mobitel d.d.

Vir: Spletna stran družbe Mobitel d.d., maj 2007⁷

5.1.2 Zamenljivost na veleprodajnem trgu

Skladno s Priporočilom komisije o upoštevnih trgih produktov in storitev⁸ so na trg »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« uvrščene grosistične storitve bitnega toka (*bit-stream*), ki vključuje grosistični dostop na osnovi xDSL tehnologij ter dostop preko drugih infrastruktur, kadar in če ponujajo storitve, ekvivalentne dostopu z bitnim tokom.

Dostop z bitnim tokom pomeni, da lastnik infrastrukture vzpostavi širokopasovno dostopovno povezavo do končnih uporabnikov in potem to povezavo ponudi ostalim operaterjem, da le-ti lahko ponujajo širokopasovni dostop končnim uporabnikom. V Priporočilu komisije o upoštevnih trgih je definirano, da je bitni tok vezan na medij prenosa - posukani bakreni par (javno komutirano telefonsko omrežje) ter tehnologijo xDSL, lahko pa vključuje tudi druge načine dodatnega prenosa kot je na primer ATM omrežje ali IP/MPLS omrežje. Dostop z bitnim tokom je grosistični produkt, kjer glavni operater zagotovi dostopovno povezavo

⁶ <http://www.mobitel.si/slo/Ponudba/GSMnarocniki/OMobitelUMTS/Pokritost.asp>

⁷ <http://www.mobitel.si/slo/Ponudba/GSMnarocniki/OMobitelUMTS/PokritostHSDPA.asp>

⁸ COMMISSION RECOMMENDATION OF 11 FEBRUARY 2003 ON RELEVANT PRODUCT AND SERVICE MARKETS WITHIN THE ELECTRONIC COMMUNICATIONS SECTOR SUSCEPTIBLE TO EX ANTE REGULATION IN ACCORDANCE WITH DIRECTIVE 2002/21/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL ON A COMMON REGULATORY FRAMEWORK FOR ELECTRIC COMMUNICATION NETWORKS AND SERVICES (OJ EU 114/45, 8.5.2003, 2003/311/EC)

visoke hitrosti do končnega uporabnika vstopajočim operaterjem, da lahko ti ponudijo lastne storitve svojim končnim uporabnikom.

Ker pa je Agencija ugotovila, da je storitev kableskega dostopa z vidika maloprodaje substitut xDSL storitvam, je nadalje ugotavljala, ali v veleprodaji obstaja ekvivalent dostopu z bitnim tokom prek kableskih omrežij.

Agencija je v analizi ugotavljala zamenljivost med zagotavljanjem širokopasovnega dostopa prek bakrenega in kableskega omrežja glede na 4 dejavnike:

- poslovne modele,
- razširjenost omrežij in dostopnost do končnih uporabnikov,
- tehnološki vidik ponudbe glede na različnost obeh infrastruktur,
- cenovni vidik zamenljivosti.

1. Poslovni modeli: Na trgu **zagotavljanja širokopasovnega dostopa preko kableskega omrežja na veleprodajnem trgu** so na območju celotne Slovenije poleg večjega števila manjših kableskih operaterjev trije večji ponudniki kableske infrastrukture: Trier (družba KRS Rotovž d.d), UPC Telemach d.o.o. in Ljubljanski kabel d.d.. Agencija se je pri pripravi odločbe št. 300-131/2005-127 z dne 10.4.2006 zavedala naglega razvoja kableskih omrežij in je skladno s tem tudi ves čas spremljala dogajanje na trgu kableskega dostopa. V okviru tega je Agencija opazila začetek združevanja prej naštetih kableskih operaterjev in skladno s tem spremljala njihovo nadaljnje povezovanje. Dne 30.9.2005 je bila s strani UVK odobrena priglašena koncentracija družb UPC Telemach d.o.o. in CATV Murska Sobota d.d. in dne 17.11.2006 koncentracija družb UPC Telemach d.o.o. in KRS Rotovž d.d.. Posledično je Agencija z dopisom poizvedela, ali kableski operaterji pripravljajo enoten model bitnega toka za celotno Slovenijo. Glede na podatke, ki jih je Agencija pridobila od operaterjev (dopis št. 38241-13/2006/82 z dne 13.3.2007) le-ti na trgu še ne ponujajo enotnega širokopasovnega produkta neodvisnim ponudnikom storitev širokopasovnega dostopa končnim uporabnikom za območje cele Slovenije in ga še niti ne načrtujejo. Agencija je torej spremljala povezovanje med kableskimi operaterji, vendar je na podlagi pridobljenih podatkov ugotovila, da s strani kableskih operaterjev na trgu zaenkrat ni pričakovati enotnega širokopasovnega produkta neodvisnim ponudnikom storitev širokopasovnega dostopa končnim uporabnikom za območje cele Slovenije. Poleg tega imajo kableski operaterji na medoperaterskem trgu s ponudniki internetnih storitev oblikovane drugačne poslovne modele od modela dostopa z bitnim tokom družbe Telekom Slovenije d.d., zlasti pa:

- model, pri katerem kabelski operater zakupi storitev ponudnika internetnih storitev, ki jih nato ponuja svojim uporabnikom – preprodaja storitev,
- model, pri katerem kabelski operater daje svoje omrežje v zakup ponudnikom internetnih storitev (kar ponuja 25,3%⁹ vseh kabelskih operaterjev, vpisanih v uradno evidenco).

Na trgu obstajajo tudi kabelski operaterji, ki so istočasno sami ponudniki internetnih storitev, ki jih ponujajo prek svojega kabelskega omrežja - ponudba samemu sebi (*self-supply*). Nekateri kabelski operaterji pa širokopasovnega dostopa do interneta končnim uporabnikom trenutno sploh ne ponujajo.

2. Razširjenost omrežij in dostopnost do končnih uporabnikov: Ta kazalnik je Agencija ugotavljala na podlagi projekta Izdelava zemljevida Slovenije z gostoto pokritosti s širokopasovnimi priključki, ki jo je opravil Geodetski inštitut Slovenije na pobudo Ministrstva za gospodarstvo¹⁰, ter na podlagi pridobljenih podatkov s strani operaterjev. Kabelsko omrežje je v Sloveniji relativno dobro razvito in razširjeno, vendar pa se kljub temu ne more primerjati z razširjenostjo dostopovnega omrežja družbe Telekom Slovenije d.d.. Kabelsko omrežje ne pokriva celotnega ozemlja Republike Slovenije, kar operaterju ne omogoča dostopa do ekvivalentnega števila potencialnih uporabnikov. Zaradi neprimerljive geografske pokritosti, bi se bil ponudnik, ki bi prešel z dostopa z bitnim tokom na kabelsko omrežje, prisiljen odpovedati velikemu številu dejanskih in potencialnih končnih uporabnikov, oziroma bi za ohranitev enakega števila končnih uporabnikov moral kabelski dostop kombinirati z ostalimi oblikami širokopasovnega dostopa. Pri tem Agencija ugotavlja, da sta z veleprodajnega vidika bakreno in kabelsko omrežje komplementa, saj so nekateri operaterji prisotni na obeh infrastrukturah hkrati (na primer družba Amis d.o.o.), iz česar izhaja, da ne moreta biti substituta.

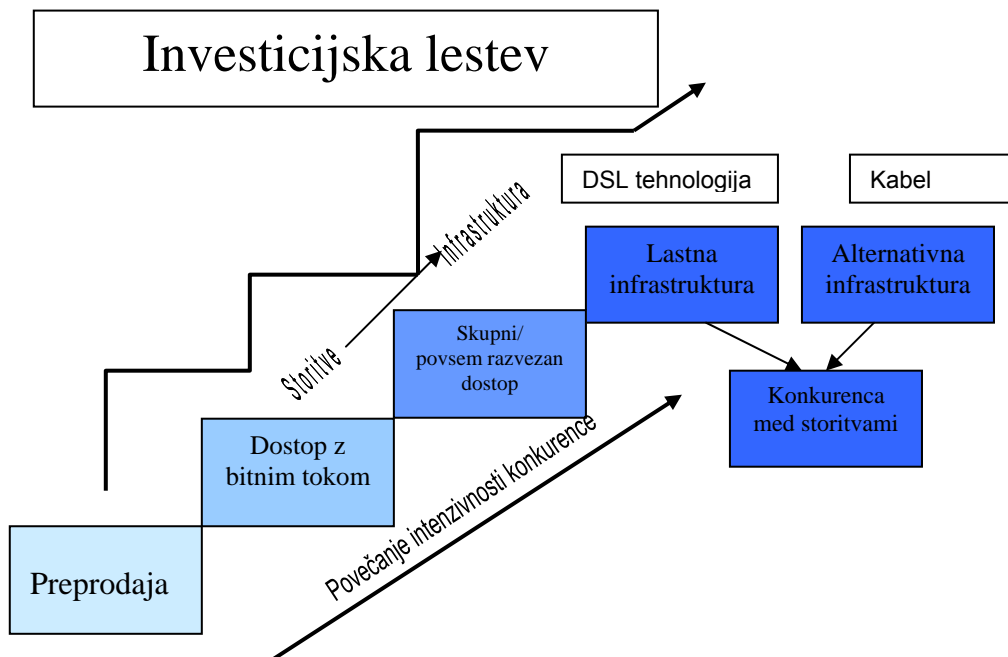
Agencija je ugotavljala razširjenost kabelskih omrežij z vidika kabelskih priključkov, na katerih je mogoče uporabiti del frekvenčnega pasu za prenos širokopasovne komunikacije v primerjavi s pokritjem omrežja družbe Telekom Slovenije d.d., in ugotovila, da omogoča slednje bistveno večjo možnost pokritja s širokopasovnim signalom in možnost dostopa do več kot 90% slovenskih gospodinjstev, medtem ko pokritost kabelskega omrežja v Sloveniji znaša le okoli 40%. Tam, kjer dostop ni mogoč preko kabelskega omrežja, pa bi moral operater celo zgraditi lastno fizično dostopovno omrežje, kar ni realna alternativa. Poleg tega imajo ponudniki xDSL storitev na maloprodajnem trgu praviloma enotne cene za celo Slovenijo in jim s tega vidika razdrobljena kabelska omrežja ne predstavljajo ekvivalentnega substituta, saj bi nastopile težave pri dogovarjanju s končnimi uporabniki na različnih območjih, ker imajo različni kabelski operaterji povsem različne poslovne modele; ti so podrobneje opisani že v predhodni točki.

3. Tehnološki vidik ponudb glede na različnost obeh infrastruktur: Ponudba družbe Telekom Slovenije d.d. za dostop preko bitnega toka omogoča operaterjem sklenitev le ene pogodbe in dostop v eni sami točki, kar je za operaterja, ki šele vstopa na trg in še nima zadostnih sredstev v skladu s teorijo »investicijske lestve« (*ladder of investment*), ki je prikazana spodaj, lahko v začetni fazi celo nujno potrebno. Sama rešitev povezave z velikim številom omrežij pa po drugi strani še dodatno povečuje stroške za operaterja,

⁹ Vir: Podatki APEK, maj 2007

¹⁰ Več o tem projektu: Spletna stran Ministrstva za gospodarstvo RS, dostop na dan 25.5.2007: http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/DEK/ostalo/B.Valancic_-_Zakljucno_porocilo_Pokritost_z_BB_-_popravek.pdf

saj so večje kapacitete na enoto bistveno cenejše od manjših (primer: cena za STM-4 je le dvakratnik cene za STM-1, čeprav gre za štirikrat večjo kapaciteto). Operater ima preko omrežja družbe Telekom Slovenije d.d. dostop do skoraj vseh gospodinjstev oz. podjetij, kjer družba Telekom Slovenije d.d. nudi storitev govorne telefonije, saj se za prenos podatkov uporablja zgornji del frekvenčnega pasu bakrene krajevne zanke, medtem ko se spodnji del frekvenčnega pasu še vedno lahko uporablja za fiksno telefonijo.

Na grosističnem trgu kabelski operaterji pogosto nastopajo zgolj v vlogi lastnika surove infrastrukture - koaksialnega kabelskega omrežja, ki ga dajejo v zakup. Taka ponudba je bližje delni razvezi fizične infrastrukture in že v osnovi ne more biti substitut bitnemu toku. Kadar pa kabelski operaterji ponujajo dostopovno omrežje, opremljeno s širokopasovno infrastrukturo, njihove storitve prav tako ne kažejo na ustrezen substitut bitnemu toku, saj ne nudijo hierarhije storitev, še zlasti pa ne na nivoju celotne države, ki bi vstopajočim operaterjem omogočala, da vstopijo na trg na različnih nivojih v hierarhiji omrežja, tako kot imajo to možnost, če bi storitev kupovali od družbe Telekom Slovenije d.d.. Prav vstop na različnih nivojih je pomemben z vidika »investicijske lestve«, saj operaterju omogoča, da se z dodatnimi investicijami postopno vedno bolj približuje končnemu uporabniku, ne da bi se predhodno omejil na določeno geografsko območje, hkrati pa mu omogoča vedno večje diferenciranje storitev, ki jih ponuja. Glede na vse večjo konsolidacijo kabelskih operaterjev v Sloveniji (UPC Telemach, KRS Rotovž, Ljubljanski kabel) pa je Agencija ugotavljala, ali bi statusno preoblikovanje kabelskih operaterjev lahko s seboj prineslo tudi poslovne modele, primerljive s poslovnim modelom bitnega toka družbe Telekom Slovenije d.d. Agencija je opravila poizvedbe pri kabelskih operaterjih in ugotovila, da tovrstnega medoperaterskega poslovnega modela v obdobju do naslednje analize ni pričakovati.

Na trgu storitev širokopasovnega dostopa obstaja hierarhija storitev, ki omogoča novim vstopajočim operaterjem, da pridobijo storitve, ki so po hierarhiji bližje končnim uporabnikom ali pa jim omogoča, da razvijejo diferencirane oz. inovativne storitve. Vstopajoči operaterji bodo poskušali vstopiti na trg na različnih nivojih v hierarhiji omrežja. Pri tem bodo operaterji upoštevali tako tehnične kot ekonomske karakteristike vstopa. Od hierarhije vstopa je odvisno kako in koliko nadzora ima vstopajoči operater nad določenimi tehničnimi

karakteristikami storitev končnim uporabnikom in ali popolnoma upravlja svoje omrežje, tako da lahko spremlja kakovost, ki jo nudi uporabnikom. Da bi bilo možno razločevati storitve vstopajočega od storitev obstoječega operaterja, mora vstopajoči imeti dostop na točki, kjer ima lahko tak nadzor. Glavni namen vstopajočega operaterja - kupca na grosističnem trgu, je prodaja storitev širokopasovnega dostopa na maloprodajnem nivoju, ali drugače, vsako povpraševanje na grosističnem trgu izvira iz povpraševanja na maloprodajnem trgu. Na povpraševanje naročnikov na maloprodajnem trgu pa vpliva cena, kakovost storitve širokopasovnega dostopa, dostopnost do storitve, tehnična pomoč uporabnikom in druge storitve, ki jih nudi operater. Dejansko končni uporabniki (njihove zahteve, število) pa tudi trend razvoja trga, narekujejo povpraševanje izbranega operaterja na grosističnem trgu.

Iz vsega navedenega Agencija ugotavlja, da kabelski dostop z vidika zamenljivosti povpraševanja ne predstavlja substituta dostopu preko bitnega toka, saj bistveno nižja cena naročnine ne predstavlja dovolj pomembnega vzvoda za vstopajoče operaterje na trg, da bi storitve na maloprodajnem trgu širokopasovnega dostopa nudili v okviru zakupa kapacitet pri kabelskih operaterjih.

Pri kabelskih omrežjih pride v primeru kabelskega dostopa do multipleksiranja naročniških povezav praviloma že v sami zgradbi končnega uporabnika, medtem ko pri dostopu z bitnim tokom to poteka na DSLAM-u v prostorih družbe Telekom Slovenije d.d., kar daje operaterju boljšo možnost upravljanja s kvaliteto povezave do samega naročnika. Ponudba grosističnih storitev družbe Telekom Slovenije d.d. tudi sledi »investicijski lestvi«, kar pomeni, da se operaterji, ki investirajo najmanj, odločajo za najcenejšo rešitev priključitev na usmerjevalnik družbe Telekom Slovenije d.d., nadalje je mogoča priključitev na ATM oziroma IP/MPLS omrežje, mogoče pa bi bilo izvesti tudi priključitev neposredno na posamezni DSLAM. Iz tega lahko sledi prehod na razvezavo krajevne zanke preko zakupa skupne lokacije in do zakupa celotnega frekvenčnega pasu krajevne zanke (povsem razvezan dostop) ali le dela tega pasu (sodostop). Napisano je razvidno iz slike, ki prikazuje investicijsko lestev. Skladno s tem operater vpliva na kvaliteto; večje kot so njegove investicije, večji je njegov vpliv na kvaliteto storitve na vertikalno povezanem maloprodajnem trgu. Nasprotno pa pri kabelskih omrežjih operaterji ne ponujajo palete storitev in ima posamezen kabelski operater praviloma uveljavljen en poslovni model za neodvisne ponudnike internetnih storitev (bodisi gola dostopovna infrastruktura, bodisi infrastruktura, opremljena za širokopasovni dostop), pri čemer gre tudi tu za individualne dogovore in ne za javno objavljeno politiko odprtega dostopa do omrežja. V takih okoliščinah ni objektivno pričakovati, da bi kabelski operaterji na povišanje cen dostopa na strani družbe Telekom Slovenije d.d. reagirali dovolj hitro s primerljivo paleto alternativnih storitev v kabelskem omrežju. Tudi v kolikor bi kateri izmed večjih kabelskih operaterjev dovolj hitro reagiral s ponudbo širokopasovnega modela, s katerim bi bil xDSL zamenljiv, bi šlo tu le za regionalno oziroma lokalno rešitev, ki bi bila za obstoječe operaterje, ki prodajajo storitve xDSL, sprejemljiva le, kolikor bi se ti zavestno odločili poslovati le na lokalnem nivoju. Dejstvo pa je, da taka rešitev ne bi bila sprejemljiva za operaterje, ki poslujejo na nivoju celotne države in imajo na nivoju celotne države enoten storitveni in cenovni model. Pri tem Agencija ugotavlja tudi, da bi bil celo učinek usklajenega delovanja vseh kabelskih operaterjev vprašljiv zaradi slabše pokritosti slovenskega ozemlja s kabelskimi omrežji v primerjavi z dostopovno infrastrukturo družbe Telekom Slovenije d.d.

Poleg tega bi ponudnik storitev širokopasovnega dostopa do končnih uporabnikov v primeru konstantnega zviševanja cene širokopasovnega dostopa z bitnim tokom lahko iskal alternativne možnosti dostopa pri kabelskih operaterjih in zaradi visokih stroškov prehoda na novo infrastrukturo pri končnih uporabnikih, ki kabelskega omrežja še nimajo, ne bi dosegel konkurenčne ponudbe. Končni uporabnik, ki pa že ima kabelsko omrežje na svoji lokaciji pa bi v istem primeru bolj verjetno poiskal novega operaterja, kot pa menjaval uporabniški modem in napeljeval novo infrastrukturo.

4. Cenovni vidik: Agencija je na podlagi podatkov ugotovila, da ima 55% kabelskih operaterjev, ki ponujajo širokopasovni dostop na veleprodajni ravni, s ponudniki internetnih storitev končnim uporabnikom pogodbeno dogovorjeno, da jim slednji plačujejo v povprečju 30% delež naročnine vsakega končnega uporabnika. Agencija je izračunala povprečno mesečno naročnino za paket 1024/256 Mbit/s vseh ponudnikov širokopasovnega dostopa na maloprodajnem trgu in ugotovila, da operaterji, ki ponujajo širokopasovni dostop na maloprodajnem trgu preko zakupa kabelskega omrežja, kabelskim operaterjem v povprečju mesečno plačujejo 7€, medtem ko pri družbi Telekom Slovenije d.d. samo mesečna zakupnina za paket 1024/256 Mbit/s znaša 20,77€. Agencija je analizirala podatke tudi po posameznih regijah in ugotovila, da tržni delež xDSL v primerjavi s kabelskim dostopom, kljub višji ceni na medoperaterskem trgu, v vseh regijah raste. To še dodatno kaže, da operaterji kljub višji ceni za dostop z bitnim tokom ne prehajajo na dostop prek kabelskega omrežja, kar kaže na nezamenljivost teh dveh oblik operaterskega dostopa.

Agencija zaključuje, da dostop preko kabelskega omrežja trenutno na strani ponudbe in povpraševanja ne predstavlja substituta za dostop prek bitnega toka in tako ni del upoštevne trga, vendar pa bo zaradi naglega razvoja kabelskih omrežij in pričakovanega povezovanja kabelskih operaterjev kljub temu redno spremljala razvoj in obnašanje kabelskih operaterjev in v naslednji analizi ponovno ugotavljala stanje na trgu, oziroma v primeru, da se bodo razmere na trgu bistveno spremenile, predčasno opravila novo analizo trga.

5.2 Določitev geografskega trga

Agencija je zbirala in analizirala podatke tudi regijsko, vendar glede na zaključke, do katerih je prišla na podlagi ugotavljanja zamenljivosti povpraševanja in ponudbe na upoštevnom trgu ni potrebe, da bi se geografski trg definiral drugače kot to določa Splošni akt o določitvi upoštevni trgov (Ur.l. RS, št. 77/04).

Upoštevni geografski trg obsega vsa področja, kjer podjetja ponujajo storitve in povprašujejo po storitvah v enakih pogojih konkurence. Pri določanju upoštevne trga se ne upoštevajo področja, na katerih so pogoji konkurence pomembno različni.

Splošni akt določa, da je geografski trg za medoperaterski trg »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« celotno območje Republike Slovenije. Geografski upoštevni trg je območje Republike Slovenije, saj so konkurenčni pogoji enaki za območje celotne države in niso vezani na določeno regijo ali območje. Ključno za to ugotovitev je dejstvo, da družba Telekom Slovenije d.d. svojo storitev širokopasovnega dostopa ponuja pod enakimi pogoji na celotnem ozemlju Slovenije.

5.3 Definicija upoštevne storitvene trga Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)

Agencija na podlagi zgornjih ugotovitev zaključuje, da upoštevni trg »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« obsega le storitve dostopa z bitnim tokom prek bakrenega omrežja, kot je to navedeno v nadaljevanju. To pomeni, da ne obstaja zamenljivost z drugimi veleprodajnimi storitvami niti na strani povpraševanja niti na strani ponudbe.

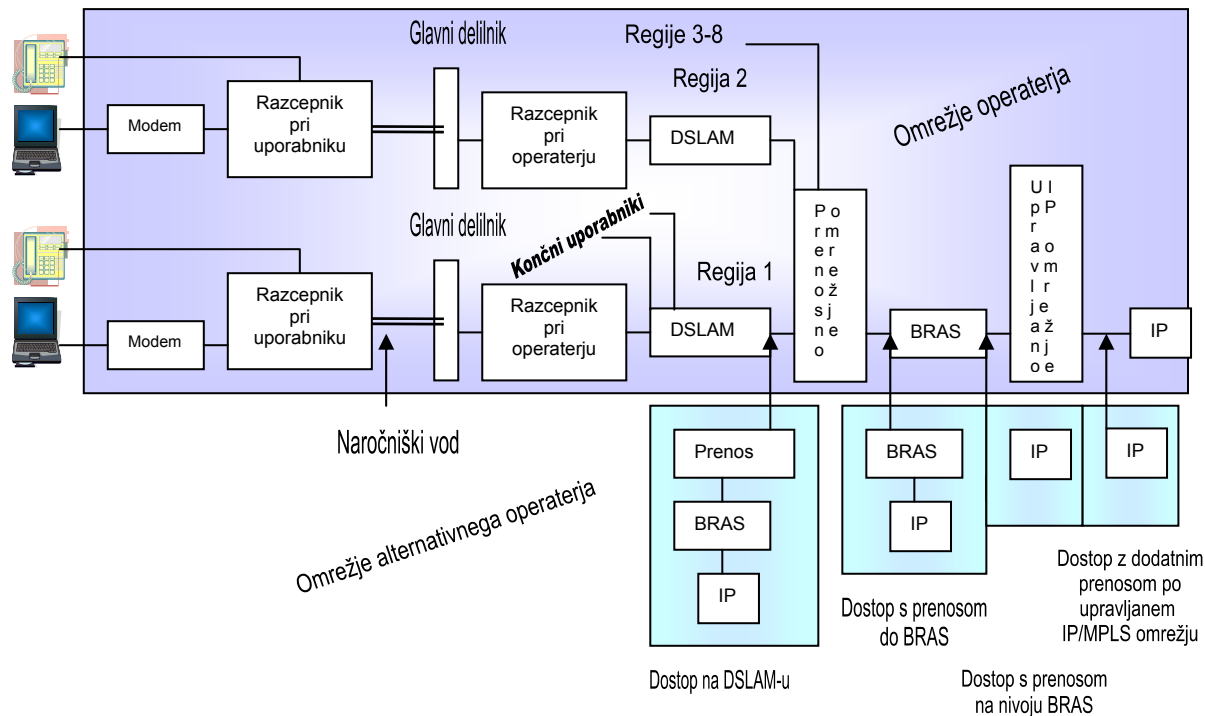
Širokopasovni dostop z bitnim tokom je veleprodajna storitev, kjer glavni operater zagotovi dostopovni vod visoke hitrosti do končnega uporabnika, lahko pa tudi zagotovi storitve prenosa v ATM ali IP/MPLS omrežju do točke, v kateri je priključen drugi operater – ponudnik storitve na trgu za končne uporabnike:

- prenos xDSL od končnega uporabnika do naročniškega multiplekserja (DSLAM) v prostorih glavnega delilnika ali druge primerljive naprave,
- prenosno kapaciteto v hrbtničnem omrežju za širokopasovni prenos podatkov:
 - v ATM omrežju (dostop na regijskem ali oddaljenem ATM vozlišču); ali
 - v IP/MPLS omrežju (dostop na ravni BRAS usmerjevalnika, ki ga upravlja ponudnik bitnega toka, ali dostop na nivoju z dodatnim prenosom po upravljanem IP/MPLS omrežju).

Zakup dostopovne in/ali hrbtnične infrastrukture na osnovi bitnega toka omogoča vstopajočemu operaterju oblikovanje svoje lastne ponudbe širokopasovnega dostopa končnim uporabnikom. Operater ima možnost razločevanja svoje ponudbe v primerjavi z operaterjem medoperaterske storitve, in sicer s spreminjanjem tehničnih parametrov oziroma spreminjanjem kakovosti storitve. Možnost oblikovanja raznovrstnih storitev za končne uporabnike in lastnih poslovnih modelov je toliko večja, koliko je operater bližje dostopovnemu multiplekserju (DSLAM).

Možnost dostopa z bitnim tokom prek ATM omrežja se postopno opušča, vedno bolj pa ga nadomešča dostop z bitnim tokom s priključitvijo preko IP/MPLS omrežja. Glavni razlog za prehod je tehnološka nadgradnja omrežja, ki tako omogoča hitrejši prenos podatkov z manjšimi stroški.

Slika 4: Shema dostopa z bitnim tokom

Iz nadaljevanja analize je razvidno, da trg medoperaterskega širokopalovnega dostopa vključuje veleprodajno ponudbo: dostop z bitnim tokom za potrebe zagotavljanja širokopalovnega dostopa na vertikalno povezanem maloprodajnem trgu. Storitve dostopa z bitnim tokom (*bitstream access*) je tako definirana kot ujemajoča oziroma ustrezna veleprodajna storitev za storitve zagotavljanja širokopalovnega dostopa do interneta končnim uporabnikom prek xDSL tehnologij.

6 Analiza upoštevnega trga o obstoju konkurence

Kadar Agencija presoja, ali ima operater pomembno tržno moč v skladu s prvim odstavkom 19. člena ZEKom, upošteva merila določena v četrtem odstavku istega člena. Agencija je pri analizi upoštevala naslednja merila, ki niso kumulativne narave:

- tržni delež operaterja na upoštevnelem trgu in spreminjanje njegovega tržnega deleža na upoštevnelem trgu v daljšem obdobju;
- ovire za vstop na upoštevni trg in vpliv na potencialno konkurenco na tem trgu;
- doseganje ekonomij obsega oziroma ekonomij povezanosti;
- stopnja vertikalne integracije;
- nadzor nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti.

6.1 Tržni delež operaterja na upoštevnelem trgu in spreminjanje njegovega tržnega deleža na upoštevnelem trgu v daljšem obdobju

Visok tržni delež operaterja je pomemben pokazatelj obstoja prevladujočega položaja na trgu. Kot izhaja iz sodne prakse Sodišča Evropskih skupnosti je samo dejstvo, da ima podjetje tržni delež večji od 50%, že samo po sebi, razen v izjemnih primerih, dokaz o obstoju pomembne tržne moči na določenem trgu. Podjetju z visokim tržnim deležem se lahko pripisuje pomembno tržno moč, če je bil tržni delež konstanten skozi daljše časovno obdobje. Tržni delež operaterja na upoštevnelem trgu in spremljanje njegovega tržnega deleža v daljšem obdobju je možno na osnovi merjenja prihodkov ali merjenja količine storitev.

V Sloveniji v proučevanem obdobju od začetka leta 2002 do konca leta 2006 deluje le en ponudnik dostopa z bitnim tokom, to je družba Telekom Slovenije d.d., ki ima posledično 100% tržni delež. Vzorčno ponudbo za širokopasovni dostop do interneta je prvič objavil sredi leta 2006, od takrat dalje njegov tržni delež ostaja stabilen v višini 100%.

Kupci dostopa z bitnim tokom družbe Telekom Slovenije d.d. s priključitvijo na ATM omrežje so bili v obdobju od leta 2002 do vključno leta 2004 le družbi Medinet d.o.o. in K2.NET, d.o.o., ter vertikalno povezano podjetje SiOL, d.o.o., medtem ko se je do konca leta 2006 število kupcev povečalo: Medinet d.o.o., K2. NET, d.o.o., Voljatelj d.d., Sinfonika d.o.o., Perftech, d.o.o., Softnet d.o.o., KRS Rotovž d.d. in vertikalno povezano podjetje SiOL, d.o.o.. Družba Medinet d.o.o. se je z dne 22.3.2006 preimenovala v družbo Amis d.o.o.. Število priključkov alternativnih operaterjev se je leta 2005 povečalo za v primerjavi z letom 2002, k čemur je pripomogel tudi partnerski program družbe Telekom Slovenije d.d., ki odpira skupni marketinški nastop naproti končnim uporabnikom na slovenskem maloprodajnem trgu, ter regulativne obveznosti družbe Telekom Slovenije d.d. na upoštevnelem trgu.

Agencija na podlagi napisanega zaključuje, da 100% tržni delež kaže na pomembno tržno moč družbe Telekom Slovenije d.d..

6.2 Ovire za vstop na upoštevni trg in vpliv na potencialno konkurenco na tem trgu

Grožnja za vstop na trg, bodisi da vstopajoči vstopa na dolgi rok bodisi za krajši čas, je ena izmed glavnih pritiskov potencialnih konkurentov na obstoječe podjetje, kjer je tak vstop verjeten (in ne zgolj hipotetičen), pravočasen in upoštevanja vreden. Ovire za vstop na trg so lahko pravne oz. regulativne, strukturne in strateške.

Pravne oz. regulativne ovire so lahko posledica varovanja pravnega reda. Kot primer Agencija navaja, da bo alternativni operater, ki želi vzpostaviti svoje lastno elektronsko komunikacijsko omrežje, to storil tako, da bo zgradil objekte, naprave in položil ustrezno napeljavo. Pri tem je soočen s tem, da mora izvesti podzemne ali nadzemne komunikacijske napeljave in postaviti objekte ter naprave, vse to pa na tuji nepremičnini. Tukaj je operater soočen s problemom pridobitve pravic oziroma služnosti na tujem zemljišču, za to pa je potreben določen čas, kar ima za posledico kasnejšo vzpostavitev elektronsko komunikacijskega omrežja in s tem oviro za vstop na trg.

Strukturne ovire obstajajo, če pri danem povpraševanju stanje tehnologije in obstoječa struktura stroškov povzročata asimetrične pogoje med prvim vstopnikom (monopolistom) in operaterji, ki želijo vstopiti na trg ali pa so že vstopili v kasnejši fazi. Agencija ocenjuje, da bi vstop na medoperaterski trg širokopasovnega dostopa (kot zagotavljanje storitev sebi in tretjim osebam) zahteval znatne investicije, pretežno kot nepovratne stroške oziroma stroške, ki ne bodo povrnjeni pri izstopu iz trga. Karakteristike dostopovnih omrežij so potopljeni stroški, ekonomije povezanosti in gostote, kar znatno povečuje ovire za vstop novih operaterjev, ki načrtujejo krajevna dostopovna omrežja. Zaradi pomembnosti gostote bo vstop na trg ekonomsko upravičen le, če bo penetracija oskrbovanega področja zadosti visoka.

Agencija ocenjuje, da je vstop na medoperaterski trg povezan z visokimi investicijami v hrbtenične sisteme, izgradnjo žične infrastrukture do končnih uporabnikov ter dostopovno opremo. Potrebno je zagotoviti dostop do vseh potencialnih naročnikov, da se omogoči operaterju, potencialnemu ponudniku vertikalno povezanih maloprodajnih storitev, enake možnosti kot jih ima v primeru dostopa preko omrežja družbe Telekom Slovenije d.d..

Agencija tako zaključuje, da zgornje ugotovitve kažejo na obstoj pomembne tržne moči družbe Telekom Slovenije d.d..

6.3 Doseganje ekonomij obsega oziroma ekonomij povezanosti

Ekonomije obsega so značilne za proizvodne procese, ki vsebujejo visoke fiksne stroške, kar je tudi značilnost komunikacijskih trgov in pomenijo situacijo, v kateri je zaradi obstoječih proizvodnih zmogljivosti vsaka dodatna enota produkta/storitve proizvedena z nižjimi povprečnimi stroški in fiksnimi stroški na enoto. Ekonomije obsega predstavljajo oviro za vstop kot tudi prednost pred obstoječimi konkurenti.

Družba Telekom Slovenije d.d. ima bistveno prednost pred obstoječimi konkurenti z vidika ekonomije obsega, saj lahko zagotavlja storitve z bistveno nižjimi stroški kot drugi operaterji, ki bi morali še zgraditi ali nadgraditi dostopovno omrežje, da bi lahko imeli zakupniki enake možnosti, kot v primeru zakupa omrežja družbe Telekom Slovenije d.d.. Potencialni operaterji, ki bi želeli vstopiti na trg, bi zaradi visokih stroškov zagotavljanja storitve težko ponudili nižjo ceno kot obstoječi operater in tako težje privabili kupce na trgu.

Ekonomije povezanosti obstajajo, kadar so povprečni stroški za proizvod oziroma storitev nižji kot posledica tega, da se storitve zagotavlja v istem podjetju skupaj z drugimi storitvami. Ekonomije povezanosti so značilne, kjer se storitve zagotavljajo preko omrežja. Zmogljivost omrežja se lahko namreč deli med več storitev. Ekonomije povezanosti predstavljajo tako oviro za vstop kot tudi prednost pred obstoječimi konkurenti.

Z vidika ekonomij povezanosti ima družba Telekom Slovenije d.d. prednost pred potencialnimi konkurenti, saj deluje na ozemlju države in ponuja paleto storitev širokemu krogu uporabnikov, ter istočasno tudi širokopasovni dostop prek vertikalno povezane družbe SiOL d.o.o. oziroma od pripojitve dalje sama. Zaradi tega lahko družba Telekom Slovenije d.d. razprši stroške na različne storitve, tako da so povprečni stroški na posamezno enoto nižji kot pri drugih operaterjih.

Na ta način družba Telekom Slovenije d.d. na trgu dosega tako ekonomije obsega kot ekonomije povezanosti, kar predstavlja oviro za vstop alternativnim operaterjem in omogoča posredno krepitev tržne moči družbe. Agencija zato ugotavlja, da omenjena indikatorja prav tako kažeta na pomembno tržno moč operaterja.

6.4 Stopnja vertikalne integracije

Smernice Komisije o analizi trga in oceni pomembne tržne moči¹¹ v skladu z ureditvenim okvirom Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve obravnavajo integracijo kot vzvod tržne moči. Z vzvodom se razume kakršnokoli obnašanje, s katerim podjetje, ki ima to moč, prenese moč na drug potencialno konkurenčen trg. Ker je vzvod poskus izrinjanja tekmecev s potencialno konkurenčnega trga, omejitev njihove prodaje oz. dohodkov, ali zgolj oviranje tekmecev pri vstopu na trg se ga razume tudi kot oblika izključevanja. Vertikalni vzvod se lahko definira tudi kot: »vsaka praksa prevladujočega, ki nekaterim uporabnikom odreka dostop do nujnih inputov z namenom vzdrževanja monopolne moči in to moč iz enega segmenta trga (segment ozkega grla) prenaša na drug trg (potencialno konkurenčen trg)«. Ker vzvod povzroča tržno moč na potencialno konkurenčnem trgu je običajno škodljiv za celotno blaginjo.

Družba Telekom Slovenije d.d. je pomemben akter na trgih, kjer deluje (vertikalna veriga) od širokopasovnega dostopa na medoperaterskem trgu, do maloprodajnega trga storitev širokopasovnega dostopa.

Le družba Telekom Slovenije d.d. razpolaga z dostopovnim omrežjem na celotnem ozemlju Republike Slovenije, zaradi česar je edina, ki je pri oskrbovanju maloprodajnih storitev svojim končnim naročnikom neodvisna od storitev tretjih na medoperaterskem trgu. Dostop do dostopovnega omrežja je pogoj za vstop alternativnih operaterjev na maloprodajne trge. Kot že navedeno, gre v danem primeru za infrastrukturo, ki je ni mogoče zlahka podvojiti. Alternativni operaterji oz. ponudniki storitev so torej odvisni od infrastrukture družbe Telekom Slovenije d.d., ki omogoča dostop do končnih uporabnikov. Glede na to, da družba Telekom Slovenije d.d. nastopa tako na medoperaterskem trgu širokopasovnega dostopa, pa tudi na maloprodajnih storitvenih trgih, se s tem prenaša tudi moč, ki jo ima družba Telekom Slovenije d.d. na medoperaterskem trgu na maloprodajne trge. To potrjuje tudi zelo visok tržni delež (v obdobju analize še samostojne) družbe SiOL, d.o.o. na maloprodajnem trgu xDSL storitev. Slednji mu je omogočal tudi boljšo pogajalsko pozicijo pri zakupu IP dostopa, ki skupaj z grosistično storitvijo družbe Telekom Slovenije d.d. tvori maloprodajno storitev širokopasovnega dostopa.

¹¹ SMERNICE KOMISIJE O ANALIZI TRGA IN OCENI ZNATNE TRŽNE MOČI V SKLADU Z UREDITVENIM OKVIROM SKUPNOSTI ZA ELEKTRONSKA KOMUNIKACIJSKA OMREŽJA IN STORITVE (2002/C 165/03)

Iz navedenega Agencija zaključuje, da tudi ta kriterij kaže na pomembno tržno moč družbe Telekom Slovenije d.d. na upoštevem trgu.

6.5 Nadzor nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti

Agencija ocenjuje, da bi vstop na ta trg zahteval znatne investicije, pretežno kot potopljene stroške oziroma stroške, ki ne bodo povrnjeni pri izstopu iz trga. Ti potopljeni stroški, skupaj z ekonomijami povezanosti in gostoto (*density*), ki so karakteristika za dostopovna omrežja, znatno povečujejo ovire za vstop za operaterje, ki načrtujejo nova krajevna dostopovna omrežja. Družba Telekom Slovenije d.d. razpolaga z infrastrukturo, ki omogoča žični dostop do vseh končnih uporabnikov v Sloveniji, razen v redkih področjih, kjer je dostop do končnih uporabnikov otežen. Vendar ta del predstavlja zanemarljiv delež vseh potencialnih končnih uporabnikov. Družba Telekom Slovenije d.d. je na velikem številu vozlišč po Sloveniji postavil DSLAM-e (naročniške multiplekserje) ter nadgradil žični dostop, da poleg telefonije omogoča tudi širokopasovni prenos podatkov. Vse te točke je povezal preko ATM omrežja. Družba Telekom Slovenije d.d. tako razpolaga z infrastrukturo, ki je zahtevala visoke investicije in jo je gradila skozi dolgo obdobje.

Agencija na podlagi napisanega ugotavlja, da tudi ta kriterij kaže na pomembno tržno moč družbe Telekoma Slovenije d.d..

7 Zaključki analize o obstoju konkurence na upoštevnom trgu

Iz opravljene analize izhaja, da ima družba Telekom Slovenije d.d. pomembno tržno moč na omenjenem upoštevnom trgu, zaradi česar na trgu ni učinkovite konkurence. Na to kaže visok tržni delež, ki pri družbi Telekom Slovenije d.d. znaša 100%. Poleg tega pa na pomembno tržno moč kažejo tudi drugi obravnavani kriteriji kot so ovire za vstop na trg, stopnja vertikalne integracije, obstoj ekonomije obsega oziroma ekonomije povezanosti, ter nadzor nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti. Omenjeni dejavniki otežujejo vstop potencialne konkurence na upoštevni trg. Ti kazalniki v večini primerov potrjujejo pomembno tržno moč družbe Telekom Slovenije d.d. na upoštevnom trgu »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« ali pa tej ugotovitvi vsaj ne nasprotujejo. Glede na to analiza ostalih meril o določitvi pomembne tržne moči iz 19. člena ZEKom ne bi mogla ovreči ugotovitve pomembne tržne moči družbe Telekom Slovenije d.d. na upoštevnom trgu.

Agencija ob uporabi meril iz 19. člena ZEKom tako ugotavlja, da ima družba Telekom Slovenije d.d. na upoštevnom trgu »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« položaj operaterja s pomembno tržno močjo, saj ima položaj, enakovreden prevladujočemu položaju, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno mero samostojnosti nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom.

8 Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo

V primeru, da Agencija na podlagi analize upoštevne trga ugotovi, da ta trg ni dovolj konkurenčen, z odločbo določi operaterja s pomembno tržno močjo na tem trgu. V skladu z drugim odstavkom 22. člena ZEKom mora Agencija z odločbo naložiti operaterju s pomembno tržno močjo vsaj eno izmed obveznosti iz 23. do 30. člena ZEKom. Izhodišče za ugotovitev primernih obveznosti za regulacijo trga so motnje konkurence, ki so že prisotne na trgu kot tudi potencialne motnje, ki lahko nastopijo v prihodnosti.

Agencija na podlagi opravljene tržne analize ocenjuje, da bi bilo družbi Telekom Slovenije d.d. kot operaterju s pomembno tržno močjo na upoštevem trgu »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« potrebno naložiti naslednje obveznosti:

- obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe;
- obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja;
- obveznost zagotavljanja preglednosti;
- obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva;
- obveznost ločitve računovodskih evidenc.

8.1 Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe

Agencija lahko z odločbo iz prvega odstavka 26. člena ZEKom naloži operaterju s pomembno tržno močjo obveznost, da ugotovi vsem razumnim zahtevam za operaterski dostop do in uporabo določenih omrežnih elementov in povezanih zmogljivosti. Pri tem Agencija lahko naloži tudi dodatne pogoje, da se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti.

Agencija ocenjuje, da je treba naložiti navedeno obveznost, da se prepreči nevarnost ustvarjanja oziroma krepitve prevladujočega položaja družbe Telekom Slovenija d.d. z oviranjem operaterskega dostopa do omrežnih elementov in s postavljanjem nerazumnih pogojev, ki bi onemogočili učinkovito konkurenco. Prav tako bi posledice ne naložitve obveznosti neposredno učinkovale na konkurenco na maloprodajnem trgu in nasprotovale interesom končnih uporabnikov. Z naložitvijo navedene obveznosti se želi preprečiti dejanja, ki preprečujejo konkurenco in niso cenovne narave.

Z ukrepom se vzpodbuja vstop na maloprodajne trge (tako na trg storitev širokopasovnega dostopa do interneta kot tudi na trg konvergenčnih storitev, kakršni sta IP televizija in IP telefonija) in s tem konkurenco. To pa ima za posledico kakovostnejše storitve končnim uporabnikom. Z naloženo obveznostjo se pospešuje izgradnja in razvoj elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev v Republiki Sloveniji, s tem pa učinkovita konkurenca. Naložitev te obveznosti je sorazmerna, saj gre za nujen predpogoj, da bi lahko konkurenti družbe Telekom Slovenije d.d. in z njim povezanih družb razvijali lastno omrežje in zagotavljali storitve končnim uporabnikom na enak način kot družba Telekom Slovenije d.d. in z njo povezane družbe, s tem pa se zagotavlja dolgoročno varstvo konkurence na trgu.

Agencija je tako že z odločbo št. 300-131/2005-127 z dne 10.4.2006 družbi Telekom Slovenije d.d. naložila obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe.

Potencialne motnje konkurence, ki jih je Agencija opazila na podlagi analize upoštevne trga, so predvsem v možnosti izločitve (*foreclosure*), konkurentov – operaterjev, zakupnikov infrastrukture družbe Telekom Slovenije d.d. na maloprodajnih trgih kjer je položaj operaterja odvisen od pogojev, ki jih ima na medoperaterskem trgu. Družbi Telekom Slovenije d.d. njen 100% tržni delež na upoštevne trgu omogoča, da sprejme odločitve neodvisno od ravnaj ostalih udeležencev na trgu. Poleg tega je družba Telekom Slovenije d.d. v položaju, da prepreči oziroma omeji operaterski dostop. To lahko stori s postavitvijo pogojev, ki niso cenovne narave kot na primer zavlačevanje postopka operaterskega dostopa, postavljanje nekonkurenčnih pogojev in podobno.

Zaradi vsega navedenega Agencija ocenjuje, da je naložitev obveznosti dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe potrebna tudi v prihodnje.

Agencija ugotavlja, da bo družba Telekom Slovenije d.d. v okviru obveznosti dopustitve operaterskega dostopa morala ugoditi vsem razumnim zahtevam za operaterski dostop z bitnim tokom do končnih uporabnikov, v okviru česar:

- mora zagotoviti odprt dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov ali drugih pomembnih tehnologij, ki so nujno potrebni za tovrstno obliko dostopa;
- se mora v dobri veri pogajati z vsemi operaterji, ki želijo tovrstno obliko dostopa;
- ne sme zavrnila že odobrenega operaterskega dostopa;
- mora zagotoviti tako obliko dostopa z bitnim tokom, ki bo operaterjem omogočala tudi ponujanje IP telefonije (VoIP), IP televizije (IPTV) in videa na zahtevo (video on demand) na maloprodajnem trgu.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo dolžna ugoditi vsem razumnim zahtevam za operaterski dostop, med katere še posebej sodi priključitev na prenosni del omrežja (ATM, dokler se leta popolnoma ne ukine, IP/MPLS, Ethernet ipd.) in usmerjevalnik (BRAS). Glede na to, da Agencija ni ugotovila trenutnega povpraševanja s strani alternativnih operaterjev po direktni priključitvi na DSLAM, je družba Telekom Slovenije d.d. to obliko priključitve dolžna omogočiti le na podlagi prejete zahteve.

Z navedenimi možnostmi se izboljša razločnost in kakovost ponudbe drugih operaterjev, ter omogoči operaterjem, da plezajo po investicijski lestvi (*ladder of investment*), ki je slikovno v analizi predstavljena na strani 21. Skladno s teorijo »investicijske lestve«, je priključitev na usmerjevalnik namenjena operaterjem, ki imajo najmanj lastne infrastrukture. Naslednje oblike so prilagojene in namenjene operaterjem z več lastne infrastrukture (oblike priključitev prenosni del omrežja) do zadnje priključitve direktno na DSLAM, ki je zadnja oblika, preden se operater odloči za razvezan dostop in postavitve skupne lokacije. Vzpostavitev tega modela je nujna, da se operaterju zagotovi možnost postopnega prehoda na razvezan dostop. Nižje v omrežju družbe Telekom Slovenije d.d., kot je priključen operater, večji ima tudi nadzor nad kakovostjo storitve. Ker ima družba Telekom Slovenije d.d. komunikacijsko omrežje, ki ga ni mogoče zlahka podvojiti, je ta obveznost potreben ukrep, hkrati pa tudi edino sredstvo za preprečitev vertikalnega prenosa pomembne tržne moči na maloprodajne trge. Tako se vzpodbujata vstopa na maloprodajne trge in s tem konkurenca. To pa ima za posledico kakovostnejše storitve končnim uporabnikom.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo dolžna zagotoviti odprt dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov ali drugih pomembnih tehnologij, saj je to nujno potrebno za zagotavljanje širokopasovnega dostopa na maloprodajnem trgu. Nezagotovitev teh elementov bi lahko

pomenila onemogočanje vstopa novih operaterjev na upoštevni trg, saj je nujno povezati tehnologijo družbe Telekom Slovenije d.d. s tehnologijo vstopajočega operaterja. Agencija ocenjuje, da je naložitev nujna za vzpostavitev in ohranjanje konkurenčnosti na trgu.

Družba Telekom Slovenije d.d. se bo morala v dobri veri pogajati z vsemi operaterji, ki želijo širokopasovni dostop. Agencija meni, da je ta obveznost potrebno in učinkovito sredstvo za doseganje kasnejših sporazumov o širokopasovnem dostopu. Agencija ugotavlja, da bi z opustitvijo naložitve navedenega ukrepa lahko omogočila družbi Telekom Slovenije d.d., da bi na trgu širokopasovnega dostopa izkrivljala konkurenco z onemogočanjem operaterjem, da bi se pogajali in dogovorili o dostopu z bitnim tokom.

Prav tako družba Telekom Slovenije d.d. ne bo smela zavrniti že odobrenega operatorskega dostopa do zmogljivosti. Obveznost je nujna, saj bi možnost zavrnitve že odobrenega dostopa dejansko pomenila negotovost konkurentov ali celo onemogočanje operatorskega dostopa. To pa bi operaterju poslabšalo položaj na maloprodajnem trgu, kar pa ne bi bilo v interesu končnih uporabnikov. Agencija ocenjuje, da je ta obveznost nujna, da se prepreči izločitev operaterjev, ki so že na trgu in s tem zmanjšanje konkurenčnosti kot tudi posledično poslabšanje položaja končnih uporabnikov pri maksimiranju njihove skupne koristi.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala na medoperaterskem trgu operaterjem ponuditi tako obliko dostopa z bitnim tokom, ki bo le-tem omogočal ponujanje IP telefonije (VoIP), IP televizije (IPTV) in videa na zahtevo (*video on demand*), na način kot ga družba Telekom Slovenije d.d. zagotavlja sami sebi oziroma z njo povezanim družbam. Na ta način se bo tudi operaterjem, ki v fazi vstopa na trg niso zmožni večjih investicij, omogočilo ponujanje dodatnih storitev širokopasovnega dostopa na maloprodajnem trgu, ter s tem konkuriranje na trgu tudi v prihodnje. Na trgu elektronskih komunikacij je opaziti vedno močnejši proces konvergence, zaradi česar je ponujanje širšega spektra storitev širokopasovnega dostopa na maloprodajnem trgu za operaterje, ki želijo biti konkurenčni, vedno pomembnejše. Agencija ugotavlja, da je naložitev omenjene obveznosti potrebna za zagotovitev konkurence na maloprodajnem trgu, po drugi strani pa naložena obveznost za družbo Telekom Slovenije d.d. ne predstavlja velike obremenitve, saj sama kapaciteta hrbtničnega omrežja omogoča ponujanje takih storitev, vsi stroški v zvezi s storitvijo pa bodo locirani na storitev samo in tako zajeti v ceni omenjene storitve.

Agencija je ugotovila, da je naložena obveznost družbi Telekom Slovenije sorazmerna glede na koristi pri vzpostavljanju učinkovite konkurence na trgu elektronskih komunikacij. Agencija je pri nalaganju obveznosti ocenjevala ali je obveznost proporcionalna koristim, ki jih zasleduje in pri tem upoštevala tudi dejavnike, ki so določeni v 3. točki 26. člena ZEKom. Operatorski dostop alternativnim operaterjem omogoča, da na območju Slovenije vstopijo na maloprodajne trge in enakovredno konkurirajo z že obstoječimi ponudniki. Glede na hitrost razvoja trga ter pomembnost širokopasovnega dostopa Agencija ocenjuje, da je izredno pomembno, da ima operater možnost priključitve na različnih nivojih dostopa z bitnim tokom, saj bo to povečalo konkurenco in pospešilo razvoj elektronskih komunikacijskih storitev. Prav tako je mogoče ugotoviti, da je naloženi dostop z bitnim tokom izvedljiv glede na kapaciteto, ki je na voljo, saj družba Telekom Slovenije d.d. zagotavlja bitni tok na celotnem ozemlju države in je potencialno mogoč do velike večine končnih uporabnikov. Prav tako je obveznost potrebna in sorazmerna z vidika dolgoročnega varstva konkurence. Le z naložitvijo obveznosti se bo lahko zagotovilo dolgoročno varstvo konkurence na trgih elektronsko komunikacijskih storitev.

8.2 Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

Agencija lahko na podlagi 24. člena ZEKom naloži operaterju s pomembno tržno močjo obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja v zvezi z operaterskim dostopom.

Z naložitvijo obveznosti se zlasti zagotovi, da operater s pomembno tržno močjo uporablja enakovredne pogoje operaterskega dostopa v enakovrednih okoliščinah za druge operaterje, ki zagotavljajo enakovredne storitve ter zagotavlja drugim operaterjem enako kakovostne storitve ter enako kakovostne in istočasne informacije v zvezi z operaterskim dostopom pod enakimi pogoji kot za svoje storitve ali storitve svojih hčerinskih podjetij ali partnerskih podjetij.

Agencija ugotavlja, da zgolj naložitev obveznosti dopustitve operaterskega dostopa do omrežnih zmogljivosti ni zadosten ukrep, saj lahko družba Telekom Slovenije d.d. kljub tej obveznosti z določenimi ravnanji (kot so npr. uporaba škarij cen – »price/margin squeeze«, zagotovitev produktov v slabši kvaliteti, preprečitev dostopa do določenih nujnih informacij v zvezi z operaterskim dostopom, zakasnitev pri zagotavljanju informacij, določitev neprimernih pogodbenih pogojev oz. zvezanost storitev) sebi in svojim povezanim družbam zagotavlja boljše pogoje pri poslovanju, s tem pa izriva konkurenco iz trga storitev širokopasovnega dostopa. Zaradi navedenega je Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. že z odločbo št. 300-131/2005-127 z dne 10.4.2006 naložila obveznost enakega obravnavanja. Agencija sicer v času po izdaji omenjene odločbe ni prejela nobenih pritožb s strani operaterjev glede nespoštovanja naložene obveznosti na strani družbe Telekom Slovenije d.d., vendar pa kljub temu ugotavlja, da je naložitev obveznosti enakega obravnavanja nujno potrebna tudi v prihodnje, saj se bo le na ta način zagotovilo, da bodo alternativni operaterji deležni enakovrednih pogojev dostopa z bitnim tokom v enakovrednih okoliščinah, ter enako kakovostnih storitev in informacij, kot jih družba Telekom Slovenije d.d. zagotavlja za svoje storitve ali storitve z njo povezanih družb tudi v prihodnje.

Agencija ugotavlja, da bi družba Telekom Slovenije d.d. lahko imela interes, da v primeru, ko zaradi nadzora cen ne bi mogla preprečevati konkurence, oblikuje necenovne parametre, ki preprečujejo konkurenco. Diskriminatorno obnašanje operaterja s pomembno tržno močjo bi postavilo posameznega operaterja v privilegiran položaj naproti ostalim operaterjem.

Agencija ocenjuje, da je obveznost enakega obravnavanja dopolnilni instrument regulacije trga k obveznosti dopustitve operaterskega dostopa.

V okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja bo zato družba Telekom Slovenije d.d. dolžna vsem operaterjem:

- zagotoviti enake pogoje operaterskega dostopa v enakovrednih okoliščinah za vse operaterje, ki zagotavljajo enake storitve in
- drugim operaterjem nuditi storitve in informacije v zvezi z operaterskim dostopom pod enakimi pogoji in zagotavljati enak nivo kvalitete kot za svoje storitve oziroma za storitve z njo povezanih družb.

Agencija ocenjuje, da je naložena obveznost družbi Telekom Slovenije d.d. sorazmerna, saj zagotavlja enako obravnavanje obstoječih operaterjev na trgu. Prav tako omogoča in pospešuje vstop novih operaterjev z namenom ponujanja maloprodajnih storitev končnim uporabnikom, obenem pa zagotavlja potencialnim operaterjem, da bodo deležni enakega obravnavanja in pridobivali enake informacije kot njihovi konkurenti ali povezane družbe. Interes končnih uporabnikov je, da na trgu deluje več operaterjev in da ponujajo čim širšo paleto produktov in storitev za primerno ceno.

8.3 Obveznost zagotavljanja preglednosti

Agencija lahko na podlagi 23. člena ZEKom naloži operaterju s pomembno tržno močjo, da zagotavlja preglednost glede operatorskega dostopa, tako da od njega zahteva razkritje določenih informacij v zvezi z operatorskim dostopom, na primer računovodske informacije, tehnične specifikacije, značilnosti omrežja, pogoje izvedbe in uporabe, cene. Namen obveznosti zagotavljanja preglednosti je, da imajo vsi operaterji na trgu možnost vpogleda v pogoje za širokopasovni dostop do javnega komunikacijskega omrežja.

Obveznost zagotavljanja preglednosti se vsebinsko dopolnjuje z obveznostjo enakega obravnavanja. Agencija ocenjuje, da je potrebno družbi Telekom Slovenije d.d. skupaj z obveznostjo enakega obravnavanja naložiti tudi obveznost zagotavljanja preglednosti, saj gre pri dostopu z bitnim tokom za tehnično zahtevno storitev. Izvajanje obveznosti enakega obravnavanja je v tem primeru mogoče le s hkratnim transparentnim prikazom vseh informacij in pogojev za dostop z bitnim tokom.

Glede na zahtevnost storitve dostopa z bitnim tokom samo razkritje določenih informacij ne bi bilo dovolj, zato je potrebno objaviti ustrezne vzorčne ponudbe, ki so po pravni naravi splošni pogoji poslovanja. Ta vzorčna ponudba mora biti dovolj razčlenjena, tako da drugim operaterjem, ki želijo določeno storitev v zvezi z dostopom z bitnim tokom ni treba plačati zmogljivosti, ki niso nujno potrebne za zahtevano storitev. V tej vzorčni ponudbi morajo biti opisane storitve, ki jih družba Telekom Slovenije d.d. ponuja v zvezi s dostopom z bitnim tokom, razčlenjene na komponente v skladu s tržnimi potrebami, ter z njimi povezani pogoji, vključno s cenami. Opisana razčlenjenost vzorčne ponudbe je nujna, da se prepreči neutemeljeno vezavo storitev, ki bi jo lahko izvajal operater s pomembno tržno močjo.

Agencija je tako že z odločbo št. 300-131/2005-127 z dne 10.4.2006 družbi Telekom Slovenije d.d. naložila obveznost objave vzorčne ponudbe za širokopasovni dostop. Družba Telekom Slovenije d.d. je vzorčno ponudbo za dostop z bitnim tokom objavila na spletnem naslovu:

http://www.telekom.si/operaterji/dostop_do_interneta/sirokopasovni_dostop_do_interneta/. Trenutno zadnja popravljena vzorčna ponudba je bila objavljena dne 1.11.2006. Agencija je mnenja, da je naložitev ukrepa objave vzorčne ponudbe za širokopasovni dostop z bitnim tokom nujna in potrebna tudi v prihodnje, da se drugim in novim vstopajočim operaterjem na trgu omogoči transparentnost ponujenih storitev, ki so enake za vse operaterje.

Agencija bo na podlagi navedenega družbi Telekom Slovenije d.d. naložila obveznost, da objavi vzorčno ponudbo dostop z bitnim tokom, pri čemer mora obstoječo vzorčno ponudbo za dostop z bitnim tokom do prvega dne v naslednjem mesecu od meseca vročitve odločbe dopolniti tako, da bo v besedilu upoštevala vse naložene obveznosti. Rok je sorazmeren glede na potrebe po čimprejšnji dosegih transparentnosti in zahtevnosti priprave dokumenta.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala nadalje na spremembe in dopolnitve vzorčne ponudbe vidno opozarjati s posebej objavljenim obvestilom. O objavi navedene vzorčne ponudbe ter vseh njenih spremembah in dopolnitvah bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna obvestiti agencijo in vse operaterje, s katerimi ima sklenjene pogodbe o širokopasovnem dostopu z bitnim tokom, najmanj 30 dni pred uveljavitvijo sprememb, če roki, ki jih je postavila Agencija, to dopuščajo.

Vzorčna ponudba za dostop z bitnim tokom bo morala vsebovati cene, razumno določene roke za izvedbo in sankcije za nespoštovanje rokov za izvedbo. Taka razčlenitev, ki temelji na obveznosti zagotavljanja preglednosti v zvezi z naloženima obveznostma enakega obravnavanja in dopustitve operatorskega dostopa, je potrebna, da bi se omogočilo tekoče

reševanje odprtih vprašanj med operaterji, brez intervencije agencije kot regulatorja, hkrati pa se tako zagotavlja poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Objava primerne vzorčne ponudbe omogoča hitrejše sklepanje dogovorov, preprečuje diskriminacijo in morebitne nepotrebne spore kot tudi povečuje zaupanje v zagotavljanje grosističnih storitev pod enakimi pogoji.

Agencija ugotavlja, da bi bilo skladno z naloženo obveznostjo enakega obravnavanja potrebno družbi Telekom Slovenije d.d. naložiti obveznost oblikovanja vzorčne ponudbe tako, da bo iz nje razvidno, da operaterjem omogoča dostop do informacij preko informacijskega sistema, ter obveznost dejansko vzpostaviti tak sistem. Agencija ugotavlja, da naloženi ukrep za družbo Telekom Slovenije d.d. ne bi bilo preveliko breme, saj je družba že v dosedaj veljavni vzorčni ponudbi v točki 3. navedla, da postopno informatizira dostop do informacij o storitvah povezanih z vzorčno ponudbo ter postopke poizvedbe, naročanja in obveščanja. V današnjem času je informatiziran način poslovanja in komuniciranja utečena praksa, ki povečuje učinkovitost družb. Agencija ugotavlja, da ima ta način sodelovanja pozitivne učinke tudi na poslovanje družbe Telekom Slovenije d.d. in bi vztrajanje na dosedanji (pisni) obliki sodelovanja pomenilo le zavlačevanje postopkov. To pa predstavlja oviro za operaterje, ki želijo vstopiti na trg in na čim bolj učinkovit način ponuditi svoje storitve končnim uporabnikom.

Agencija ocenjuje, da je objava vzorčne ponudbe sorazmeren ukrep, saj prispeva k transparentnemu delovanju družbe Telekom Slovenije d.d., hkrati pa dopolnjuje naloženo obveznost enakega obravnavanja. Z objavo vzorčne ponudbe se preprečuje nastajanje ovir za vstop na trg. S tem se vzpodbudi vstop na trg novim ponudnikom in zagotovi učinkovito konkurenco pri zagotavljanju elektronskih komunikacijskih omrežij, elektronskih komunikacijskih storitev in povezanih zmogljivosti ter storitev.

Naložena obveznost zagotavlja vzpostavitev konkurence na trgu, omogoča jasen pregled nad pogoji za dostop z bitnim tokom in s tem preprečuje nastajanje ovir pri vstopu novih ponudnikov na trg elektronskih komunikacij. Naložitev tega ukrepa bo zato nedvomno prispevala k učinkoviti konkurenci na trgu, kar je eden glavnih namenov ZEKom.

Agencija ugotavlja, da so naloženi ukrepi družbi Telekom Slovenija d.d. primerni in sorazmerni, saj je le-ta edini ponudnik dostopa z bitnim tokom in bi lahko z nepreglednimi pogoji in cenami ponujal drugim operaterjem drugačne pogoje in cene, kot jih zaračunava sama sebi oziroma z njo povezanim družbam. Z nepreglednimi pogoji bi bil po oceni Agencije otežen vstop alternativnih operaterjev, saj ti ne bi imeli jasnega pregleda nad zahtevanimi komponentami in cenami, v zvezi z zagotavljanjem širokopasovnega dostopa z bitnim tokom. Agencija ocenjuje, da bi v praksi lahko prišlo do tega, da bi družba Telekom Slovenije d.d. posameznim operaterjem pri pogajanjih ponujala različne pogoje za operatorski dostop, v primeru, da Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. ne bi naložila obveznost objave vzorčne ponudbe za dostop z bitnim tokom.

V primeru, da bo Agencija ugotovila, da je objavljena vzorčna ponudba za dostop z bitnim tokom v nasprotju z obveznostmi, ki so ji bile naložene z odločbo oziroma, da le-ta ne ustreza določbam ZEKom, lahko uvede postopek nadzora in zahteva njeno spremembo.

8.4 Obveznost cenovnega nadzora cen in stroškovnega računovodstva

Agencija lahko na podlagi 27.člena ZEKom operaterju omrežja s pomembno tržno močjo naloži obveznost v zvezi s pokrivanjem stroškov in nadzorom cen, vključno z obveznostmi

glede stroškovne naravnosti cen in obveznosti glede sistemov stroškovnega računovodstva, v povezavi z zagotavljanjem operaterskega dostopa.

Agencija se za naložitev tovrstnih obveznosti odloči v primerih, ko oceni, da bi operater omrežja s pomembno tržno močjo zaradi pomanjkanja učinkovite konkurence utegnil obdržati ali previsoke cene ali prenizko razliko med maloprodajnimi in grosističnimi cenami v škodo končnih uporabnikov. Agencija je na podlagi opravljene analize ugotovila, da na trgu Širokopasovnega dostopa obstaja vpliv vertikalne integracije, saj družba Telekom Slovenije d.d. nastopa na medoperaterskem trgu širokopasovnega dostopa, prej prek svoje hčerinske družbe SIOL d.o.o., zdaj pa s svojo lastno maloprodajno organizacijsko enoto pa tudi na maloprodajnih trgih. Obstoj vertikalne integracije družbi Telekom Slovenije d.d. omogoča, da svojo moč iz medoperaterskega trga prenaša na maloprodajni trg, kar lahko predstavlja bistveno grožnjo škarij cen. Družba Telekom Slovenije d.d. lahko s postavljanjem visokih grosističnih cen onemogoča vzpostavitev konkurence na maloprodajnem trgu. Tako bi lahko operater s pomembno tržno močjo ob odsotnosti cenovnega nadzora v zvezi s to storitvijo lahko zlorabil svoj položaj in bi s previsokimi cenami oviral razvoj konkurence, kar bi vodilo v škodo končnih uporabnikov.

Agencija ugotavlja, da obstoječa metoda FAC CCA, ki jo uporablja družba Telekom Slovenije d.d. za določanje grosističnih cen mesečnih zakupnin navideznega kanala za širokopasovni dostop na obstoječih priključkih, ne more učinkovito nadomestiti odsotnosti konkurence in posledično neprimernih cen, saj na njeni podlagi ni mogoče povsem izključiti možnosti obstoja škarij cen in s tem omejevanja potencialnih konkurentov pri vstopanju na maloprodajni trg. Zaradi visokega tržnega deleža na maloprodajnem trgu Agencija ocenjuje, da je potrebno navedene grosistične cene oblikovati na način, ki bo zagotavljal konkurenčnost na maloprodajnem trgu ter izpolnjeval cilje zakona, kar pomeni pospeševanje učinkovitosti in trajnostne konkurence ter povečanje koristi potrošnikov.

Agencija je preučila različne metode cenovnega nadzora in ugotovila, da je najprimernejša **metoda za oblikovanje grosistične cene za mesečno zakupnino navideznega kanala za širokopasovni dostop na obstoječih priključkih »maloprodajna cena minus« (retail minus)**. Maloprodajna cena minus je način oblikovanja cene, pri katerem se cena grosistične storitve oblikuje pod ceno, ki je oblikovana za enako ali podobno storitev na maloprodajnem nivoju. Diskontni faktor je običajno izražen v fiksnem odstotku glede na maloprodajno ceno. Na ta način se zanesljivo in že na kratek rok prepreči oblikovanje škarij cen s strani obstoječega operaterja s pomembno tržno močjo. Nezdostna razlika med maloprodajno ceno na trgu širokopasovnega dostopa za končne uporabnike in operatersko ceno na trgu širokopasovnega dostopa namreč ne omogoča poslovne priložnosti za alternativne operaterje, saj so obstoječe lahko cene neprimerne in ne zagotavljajo zadostne razlike med maloprodajno in grosistično ceno. Mehanizem maloprodajna cena minus omogoča, da bo grosistična cena zanesljivo nižja od maloprodajne cene. Metoda maloprodajna cena minus bo omogočila vzpostavitev učinkovite konkurence na maloprodajnem trgu, mehanizem pa bo tudi omogočal alternativnim operaterjem primerno stopnjo donosa in s tem vzpodbudo za investiranje v alternativna prenosna omrežja, ki omogočajo širokopasovni dostop. Metoda maloprodajna cena minus je primerna tudi zato, ker se alternativni operater pojavlja zgolj kot preprodajalec storitev. Alternativni operater mora tako nadomestiti le maloprodajne stroške operaterja s pomembno tržno močjo s svojimi stroški. Storitve lahko nudi v paketu, lahko pa nudi tudi dodatno funkcionalnost.

Prednosti oblikovanja cen storitev dostopa do širokopasovnega omrežja z metodo maloprodajna cena minus predstavljata enostavnost izračuna in spodbujanje učinkovitega vstopa na maloprodajnem nivoju. Dodaten argument k vpeljavi metode maloprodajna cena

minus je tudi dejstvo, da primerno določen minus zagotavlja večjo preglednost in bolj zanesljivo trajno konkurenco na trgu.

Metoda maloprodajna cena minus družbi Telekom Slovenije d.d. tudi omogoča primerno stopnjo donosnosti glede na vložena sredstva, saj so v »minusu« od njegove maloprodajne cene odbiti le maloprodajni stroški, ne pa tudi ustrezen strošek kapitala, povezan s tveganji.

Namen oblikovanja cen na podlagi metode maloprodajna cena minus, je zagotoviti, da operater ki je bil na podlagi analize trga Širokopasovnega dostopa določen za operaterja s pomembno tržno močjo, svoje tržne moči ne bo prenesel na maloprodajni trg storitev širokopasovnega dostopa z ohranjanjem prenizkih razlik med maloprodajnimi in grosističnimi cenami oziroma škarjami cen.

Agencija tako predlaga stroškovno usmeritev cen za grosistične cene mesečnih zakupnin navideznega kanala za širokopasovni dostop po metodi maloprodajna cena minus. Metoda bo preprečila oblikovanje previsokih cen oziroma premajhno razliko med maloprodajnimi in grosističnimi cenami v škodo konkurentov in posledično končnih uporabnikov (drugi odstavek 27.člena ZEKom).

Agencija je pri izračunu »maloprodajne cene minus« za grosistične cene mesečnih zakupnin navideznega kanala za širokopasovni dostop, angažirala izvedence ekonomske stroke – družbo Deloitte, ki je model maloprodajna cena minus pripravila na podlagi dveh različnih pristopov:

1. pristop in sicer za dostop s prenosom na nivoju B-RAS ter za dostop z dodatnim prenosom po upravljanem omrežju preko IP/MPLS omrežja na podlagi podatkov, ki so na voljo na primerljivih konkurenčnih trgih (*benchmark*).
2. pristop in sicer za dostop s prenosom na nivoju B-RAS ter za dostop z dodatnim prenosom po upravljanem omrežju preko IP/MPLS omrežja na podlagi podatkov pridobljenih s strani družbe Telekom Slovenije d.d..

Oba pristopa po metodi maloprodajna cena minus predstavljata enostaven način izračuna grosističnih cen storitev širokopasovnega dostopa do omrežja, saj se od maloprodajne cene širokopasovnega dostopa odštejejo vsi stroški, povezani z opravljanjem storitve na maloprodajnem trgu. Minus tako predstavlja stroške na maloprodajnem nivoju, ki jih operater »prihrani«, če relevantne storitve na maloprodajnem nivoju ne ponuja (npr. stroški zaračunavanja, prodaje, oglaševanja, marketinga, distribucije, stroški službe za podporo končnim uporabnikom in drugi stroški).

Pri določanju »minusa« glede na različne nivoje dostopa, so bili upoštevani tisti stroški, ki jih kot preprodajalcev storitev nadomesti alternativni operater.

- dostop s prenosom na nivoju B-RAS
 - maloprodajni stroški
 - stroški mednarodne povezave (*International Uplink costs*)
 - stroški Internet platforme
 - prenos po upravljalnem IP omrežju.
- dostop z dodatnim prenosom po upravljanem omrežju preko IP/MPLS
 - maloprodajni stroški
 - stroški mednarodne povezave (*International Uplink costs*)
 - stroški Internet platforme

Agencija predlaga, da se vzorčna ponudba (BRO) prilagodi novi metodologiji izračuna stroškovnih cen. Tako je treba iz vzorčne ponudbe črtati vse dodatne mesečne postavke v povezavi z zakupom kapacitet družbe Telekom Slovenije d.d., saj so vse te postavke že zajete v mesečni naročnini.

Agencija je glede na stroškovni izračun družbe Deloitte tudi ugotovila, da ločitev na nacionalni dostop in regijski dostop ne predstavlja pomembnejših stroškovnih razlik, zato naj se obe obliki dostopa nadomestita z enim modelom, ki vključuje dodatni transport po upravljanem IP omrežju ne glede na točko priključitve.

Sledi opis metod izračuna »maloprodajna cena minus«:

1. pristop

Pri izračunu grosističnih cen mesečnih zakupnin navideznega kanala za širokopasovni dostop na posameznih priključkih po metodi maloprodajna cena minus so bili za izračun maloprodajnih stroškov uporabljeni podatki, pridobljeni na podlagi primerjave podatkov na konkurenčnih trgih (*benchmark*). Tako pridobljeni podatki so bili v modelu uporabljeni kot osnova za razporejanje grosističnih stroškov na posamezne stroškovne elemente ter za izračun marže na maloprodajnem nivoju, ki je bila določena kot povprečje štirih izbranih držav (Belgija, Nizozemska, Španija in Velika Britanija) in povprečja desetih evropskih držav.

Tabela 1. Maloprodajna cena minus v %

	512 Kbit/s	1024 Kbit/s	2048 Kbit/s	10240 Kbit/s	20480 Kbit/s
B-RAS (MPLS)	78%	76%	72%	69%	63%
Prenos po upravljanem omrežju (MPLS)	75%	74%	70%	68%	63%

Kot je razvidno iz tabele 1 je »minus« določen v različnih % glede na nivo povezave in prenosno hitrost.

2. pristop

Metoda maloprodajna cena minus predstavlja alternativo izračuna grosističnih cen storitev širokopasovnega dostopa do omrežja. Pristop temelji na načelu stroški plus pribitek (*cost plus cost stack*), stroškovni elementi pa so izračunani na podlagi stroškov in podatkov poslovanja družbe Telekom Slovenije d.d. Tako pridobljeni podatki so bili v modelu uporabljeni kot osnova za razporejanje grosističnih stroškov na posamezne stroškovne elemente ter za izračun marže na maloprodajnem nivoju.

Tabela 2. Maloprodajna cena minus v %

	512 Kbit/s	1024 Kbit/s	2048 Kbit/s	10240 Kbit/s	20480 Kbit/s
B-RAS (MPLS)	45%	45%	46%	60%	66%
Prenos po upravljanem omrežju (MPLS)	43%	43%	44%	59%	66%

Kot je razvidno iz tabele 2 je »minus« določen v različnih % glede na nivo povezave in prenosno hitrost.

Agencija se je odločila za metodo maloprodajna cena minus v skladu z 2. pristopom zaradi dejstva, da izračuni temeljijo na stroških oziroma podatkih družbe Telekom Slovenije d.d., ki so bili Agenciji v ta namen posredovani na podlagi dopisa št. 38241-13/2006/58 z dne 02.11.2006. Z uporabo izbrane metode so odpravljene tudi pomanjkljivosti, ki jih prinaša izračun grosističnih cen na podlagi benchmarka oziroma primerjave podatkov, ki so na voljo na primerljivih konkurenčnih trgih, saj odpade vrsta dejavnikov (npr: ekonomija obsega, različni stroški kapitala, različne stroškovne osnove), ki lahko vplivajo na stroške in s tem na končni izračun minusa.

Družbi Telekom Slovenije d.d. se predlaga oblikovanje grosističnih cen mesečnih zakupnin navideznega kanala za širokopasovni dostop po posameznih priključkih, po metodi maloprodajna cena minus, pri čemer mora upoštevati minus v X% naveden v tabeli 2. V tabeli je določen »minus« (procent, diskontni faktor) glede na nivo povezave (BRAS, MPLS) in prenosno hitrost (512Kbit/s, 1024Kbit/s, 2048Kbit/s, 10240 Kbit/s in 20480Kbit/s). Za vse ostale pakete mora družba Telekom Slovenije d.d. sama oblikovati grosistične cene maloprodajnih zakupnin navideznega kanala za širokopasovni dostop po posameznih priključkih po metodi maloprodajna cena minus, in sicer tako, da bodo cene v sorazmerju s predlaganimi cenami iz tabele 2.

Agencija predlaga družbi Telekom Slovenije d.d. oblikovanje grosističnih cen mesečnih zakupnin navideznega kanala za širokopasovni dostop po metodi maloprodajna cena minus, za dostop s prenosom na nivoju B-RAS ter za dostop z dodatnim prenosom po upravljanem omrežju preko IP/MPLS omrežja. Za storitve zakupnin navideznega kanala za širokopasovni dostop za povezavo na nivoju DSLAM, Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. nalaga, da v primeru zahteve za to storitev s strani alternativnega operaterja, storitev nudi po ceni, ki bo oblikovana na podlagi dejansko nastalih stroškov oziroma, da storitev nudi pod enakimi pogoji kot jih zagotavlja sami sebi in povezanim družbam. Agencija se je tako odločila, ker je ugotovila, da trenutno na trgu ni povpraševanja s strani alternativnih operaterjev po direktni priključitvi na nivoju DSLAM.

Obveznost oblikovanja cene na način maloprodajna cena minus je nujen in sorazmeren ukrep. Obveznost je nujna zaradi preprečitve oblikovanja škarij cen med grosističnimi in maloprodajnimi cenami na upoštevem trgu, ki bi onemogočale vstop alternativnih operaterjev na vertikalno integrirane trge. Obveznost je sorazmerna, saj ne nalaga bistvenih sistemskih sprememb glede na obstoječ sistem zagotavljanja storitev širokopasovnega dostopa do omrežja, omogoča pa tudi zelo enostaven izračun cen in posledično le zanemarljive dodatne obremenitve osebja.

Družba Telekom Slovenija d.d. bo morala oblikovati cene v skladu z naloženo metodo maloprodajna cena minus za grosistične cen mesečnih zakupnin navideznega kanala za širokopasovni dostop najkasneje do prvega dne v mesecu, ki sledi mesecu vročitve odločbe, pri čemer morajo izračuni cen temeljiti na lastnih veljavnih maloprodajnih cenah.

V kolikor operater s pomembno tržno močjo ponudi maloprodajne cene s popusti (marketinške akcije) svojim končnim uporabnikom, mora hkrati omogočiti enako možnost prodaje tudi alternativnim operaterjem. V kolikor družba Telekom Slovenije d.d. ponudi svojim končnim uporabnikom nove storitve v povezavi z širokopasovnim dostopom, mora hkrati omogočiti enako storitev tudi alternativnim operaterjem. Maloprodajna cena minus se vedno izračunava na podlagi veljavnih maloprodajnih cen družbe Telekom Slovenije d.d.. Agencija navaja, da je predlagana obveznost nujno potrebna. Družba Telekom Slovenije d.d.

mora zagotavljati enakovredne pogoje storitve širokopasovnega dostopa, v enakovrednih okoliščinah, tudi za druge operaterje.

Agencija bo za grosistične storitve, ki se zagotavljajo na upoštevem trgu Širokopasovnega dostopa in zanje ni predpisana metoda maloprodajna cena minus naložila nadaljevanje že naložene obveznosti stroškovne naravnosti cen (27. člen ZEKom), ki temelji na metodi popolno alociranih stroškov (FAC) in tekočih stroških (CCA). Sem sodijo priključnina za priključno točko na lokaciji ponudnika, vzpostavitve oziroma priključnine posameznih navideznih kanalov do končnega uporabnika, preklic naročila in Izključitev.

Za cene, ki ne spadajo pod metodologijo maloprodajna cena minus, je potrebno ponovno naložiti obveznost njihove stroškovne naravnosti (FAC CCA) ter naloženo obveznost dopolniti s priporočili in smernicami Evropske komisije in ERG (priporočilo Komisije z dne 19. Septembra 2005, OJ L 266/64, o ločenem računovodstvu in sistemih stroškovnega računovodstva na osnovi regulativnega okvira za elektronske komunikacije, ERG Common position: Guidelines for implementing the Commission Recommendation C (2005) 3480 on Accounting Separation & Cost Accounting System under the regulatory framework for electronic communications), ki bodo doprinesle k večji stroškovni učinkovitosti pri oblikovanju cen ter s tem pospešile učinkovitost in trajnost konkurence. Agencija je že z odločbo št. 300-131/2005-127 z dne 10.4.2006 družbi Telekom Slovenije d.d., na upoštevem trgu Širokopasovni dostop naložila obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva. Pri izbiri metode, Agencija zgolj nadaljuje z že vzpostavljeno obveznostjo ter dodatno zahteva, da mora družba Telekom Slovenije d.d. pri izpolnjevanju navedene obveznosti upoštevati priporočila in smernice na področju stroškovnega računovodstva, ki jih sprejemata evropska komisija in ERG. Družba Telekom Slovenija d.d. bo morala oblikovati cene v skladu z naloženo metodo FAC CCA in poslati Agenciji stroškovne kalkulacije najkasneje do 1.12.2007, pri čemer morajo kalkulacije cen temeljiti na podatkih obračunskega obdobja od 1.1.2007 do 30.9.2007. Pripadajoča dokumentacija pa mora vsebovati vse elemente (ključne, razporeditvene faktorje, količine za preračun na enoto) za preveritev modela. Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala Agenciji posredovati izpis iz registra osnovnih sredstev za tista osnovna sredstva, ki so razporejena na storitve širokopasovnega dostopa do omrežja. Izpis naj bo izveden na način, da bo možno razbrati najmanj nabavno vrednost sredstva, amortizacijsko dobo, amortizacijsko stopnjo in preostalo vrednost. Za vsa osnovna sredstva razporejena na storitve širokopasovnega dostopa do omrežja mora posredovati tudi podatke o prevrednotenju iz preteklih stroškov na tekoče stroške, metodo prevrednotenja, razkriti stopnje in dobe prevrednotenja (ekonomska doba).

Agencija zaključuje, da je naložena obveznost, skupaj s postavljenimi roki primerna in sorazmerna. Nadzor nad grosističnimi cenami je namreč nujno potreben, da se alternativnim operaterjem omogoči dostopnost komunikacijskih storitev na grosističnem trgu po takšnih cenah, ki jim bodo omogočale konkurenčnost na maloprodajnih trgih. V primeru, da Agencija ne bi naložila metode stroškovne naravnosti cen ter primernega sistema stroškovnega računovodstva, ne bi imela vpliva na stroškovno naravnost cen, ki niso regulirane po metodo »maloprodajna cena minus«. Naložitev metode stroškovne naravnosti preostalih cen na upoštevem trgu je primerna, saj preprečuje prekomerne cene na škodo končnih uporabnikov, hkrati je metoda tudi sorazmerna, saj gre za metodo, ki je že bila implementirana in zato njena vzpostavitev za družbo Telekom Slovenije d.d. ne predstavlja dodatnih finančnih in kadrovskih bremen.

8.5 Obveznost ločitve računovodskih evidenc

Agencija lahko na podlagi 25. člena ZEKom operaterju omrežja s pomembno tržno močjo naloži obveznost, da vodi računovodske evidence za določene dejavnosti ločeno od računovodskih evidenc za ostale dejavnosti.

Agencija naloži to obveznost zaradi zagotovitve preglednosti poslovanja med operaterji, nadzorovanja izpolnjevanja obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja in zaradi preprečitve neutemeljenega navzkrižnega subvencioniranja. Obveznost ločitve računovodskih evidenc je potrebna zaradi nadzora nad cenami za isto storitev, ki jo operater zagotavlja sebi, povezanim družbam in drugim operaterjem. Le tako lahko Agencija nadzoruje, da cene niso določene previsoko in ugotavlja ali družba Telekom Slovenije d.d. izpolnjuje naložene obveznosti. Zaradi navedenega je Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. že z odločbo št. 300-131/2005-127 z dne 10.4.2006 naložila obveznost ločitve računovodskih evidenc.

Družba Telekom Slovenije d.d. bo morala računovodske evidence za dejavnost povezano s širokopasovnim dostopom do omrežja voditi ločeno od računovodskih evidenc za ostale dejavnosti. Dodatno bo morala v okviru navedene obveznosti pripraviti ločene računovodske evidence za dejavnost povezano s širokopasovnim dostopom do omrežja posebej za lastno maloprodajno organizacijsko enoto in posebej za ostala podjetja.

Družba Telekom Slovenije d.d. mora pri izpolnjevanju navedene obveznosti upoštevati priporočila in smernice, ki jih na področju vodenja ločenega računovodstva sprejemata Evropska komisija in ERG.

Navedene ločene računovodske evidence bo družba Telekom Slovenije d.d. morala Agenciji posredovati najkasneje do 01.12.2007. Pri tem morajo navedene računovodske evidence zajemati podatke obračunskega obdobja od 1.1.2007 do 30.9.2007, iz njih pa morajo biti razvidne stroškovne kalkulacije za vse cene, za katere je skladno z obveznostjo cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva predpisana stroškovna naravnost cen po metodi FAC CCA.

Agencija je družbi Telekom Slovenija d.d. kot operaterju s pomembno tržno močjo naložila tudi obveznost enakega obravnavanja. Ker lahko kot vertikalno povezano podjetje grosistične storitve zagotavlja sebi oziroma svoji maloprodajni organizacijski enoti ali hčerinski družbi pod neenakimi pogoji kot konkurenci, lahko Agencija z naložitvijo obveznosti ločitve računovodskih evidenc nadzira izpolnjevanje obveznosti enakega obravnavanja. Obveznost ločitve računovodskih evidenc za dejavnost povezano s širokopasovnim dostopom do omrežja bo Agenciji v podporo pri nadziranju poslovanja operaterja omrežja,

zato Agencija ocenjuje, da je potrebno družbi Telekom Slovenije d.d. naložiti obveznost ločitve računovodstva tudi v prihodnosti.

Tomaž Simonič
direktor